

Velja po pošti:

za celo leto naprej K 26.—
za pol leta " " 13.—
za četrt leta " " 6-50
za en mesec " " 2-20

V upravnishtvu:

za celo leto naprej K 20.—
za pol leta " " 10.—
za četrt leta " " 5.—
za en mesec " " 1-70

Za pošilj. na dom 20 h na mesec.

Posamezne štev. 10 h.

Uredništvo je v Kopitarjevih ulicah št. 2 (vhod čez dvorišče nad tiskarno). — Rokopisi se vračajo; nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uredniškega telefona štev. 74.

SLOVENEČ

Političen list za slovenski narod

Upravištvu je v Kopitarjevih ulicah štev. 2. — Vsprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Upravišškega telefona štev. 188.

Inserati:

Enostop. petilvrsta (72 mm):
za enkrat . . . . . 13 h
za dvakrat . . . . . 11 „
za trikrat . . . . . 9 „
za več ko trikrat . . . . . 8 „
V reklamnih noticah stane enostopna garmondvrsta 26 h. Pri večkratnem objavljenju primeren popust.

Izhaja

vsak dan, izvemši nedelje in praznike, ob pol 6. uri popoldne.

Hrvaško-ogrsko vprašanje.

Govor državnozbornskega poslanca dr. Kreka pri proračunski razpravi v 15. seji XVIII. zasedanja državnega zbora 18. julija l. 1907. (Po stenografskem zapisniku.)

V tej debati se pravzaprav ne gre za razmerje strank do vlade, ampak za razmerje strank med seboj, kajti vlada ni nič stalnega in je lepi načrt, zasnovan v prestolnem govoru prepustila v izvedbo parlamentu. Stranke bi jaz tako razdelil: Najprvo v tiste, ki nameravajo odklanjajo, udeležiti se vlade, potem v tiste, ki bi pač radi vdeležile se vlade, pa ne morejo (Veselost) ter so zato seveda opozicijske, ter naposled v one, ki so zmožne in voljne vladati.

Razmerje »Slovenskega kluba« do ostalih strank.

Nastane vprašanje, kakšno stališče zavzemajo nasproti tej razpreditvi posamezne stranke in moja naloga — naloga govornika »Slovenskega kluba« — je razložiti, kateri skupini se bomo mi pridružili. Gospoda! Mi ne pripadamo nobeni izmed teh skupin in sicer zato ne, ker je na eni strani za zastopnike zanemarjenega ljudstva zelo nevarno nameravati delati obstrukcijo, na drugi strani pa brezumno, ako bi v razmerah, v katerih zdaj živimo, stremili po foteljah v ministrskem svetu. Temu vprašanju stojimo čisto hladni nasproti. Zato pa zamoremo tudi čisto brez predhodkov presoati delovanje strank v tej visoki zbornici. Iz teh strank se bo čisto gotovo prej ali slej izkristalizovala večina; mi smo v tej visoki zbornici vedno delali po načelu, da bomo bodisi iz delovanja strank večine bodisi iz delovanja strank, ki so v manjšini, skušali kaj pridobiti za naše ubogo ljudstvo. (Odobranje.) Upamo, da se nam bo tudi posrečilo dejansko kaj doseči. V prvi vrsti se opiramo na stranke, ki dosledno stojijo na podlagi, ustvarjeni po splošni in enaki volilni pravici. Mi vemo, da moremo le od teh strank doseči dejansko rešitev vprašanja o enakopravnosti. Mi, ki sedimo na teh klopih — to lahko povdarjam in moram povdarjati — smo od liberalne buržoazije popolnoma emancipirani. Nismo odvisni ne od njenega političnega stališča, ne od njenega časopisa in terorizma, in zato v tem oziru lahko izpregovorimo jasno in določno besedo.

Enakopravnost.

Enakopravnost je temeljno določena in zagotovljena že v običnem državljanem zakoniku, kjer se obravnava o pravicah posameznih oseb. Državljanški zakonik daje vsaki osebi enako pravico do vseh osebnih pravic in osebnega razvoja. S tega stališča moramo

tudi mi priti do popolne jezikovne in narodne enakopravnosti.

Narodna enakopravnost se ne da ločiti od vprašanj navadnega življenja. Vprašanje o enakopravnosti je praktično življenjsko vprašanje za vse narode (Odobranje) in v tem oziru je naše obzorje v tem vprašanju mnogo širše kot obzorje liberalne buržoazije, ki je le v dveh ozirih, v uradniškem in v šolskem vprašanju, iskala rešitve problema o narodni enakopravnosti. Tu mi brez dvoma pripoznavamo, kako važno je, da se tudi glede na uradniška nameščenja varuje enakopravnost, toda nismo mnenja, da tvori vse, kar je s tem vprašanjem še v zvezi, najvišji problem narodnega življenja. (Pritrjevanje.) Ni samo potreba, da se uradništvo vzame iz ljudstva, med katerim je poklicano delovati (Pritrjevanje), ampak uradništvo mora imeti tudi srce za ljudstvo in z njim čutiti. (Živahno odobranje.) Nam je treba uradništva, ki ravnotako kakor mi za celo državno življenje, tudi zase izvajajo iz splošne in enake volilne pravice vse posledice in se po tem ravna (Odobranje), to se pravi: Uradništvo samo mora delati na to, da birokratsko državo pokoplje in začnemo vladati in upravljati demokratsko. (Živahno odobranje in ploskanje.) Nočem dotikati se posameznosti, ampak hočem zgolj kratko omeniti, da se ravno nam Slovincem, kar se tiče uradništva, godi velika, zelo velika krivica. (Živahno odobranje in ploskanje.) Če n. pr. okrajni glavar v Brežicah ne razume slovenščine, če je na ljubljanski realki ravnatelj, ki slovenščine ni zmožen, če je nevarnost, da se imenuje na gimnaziji, kjer je komaj ena desetina nemških učencev, nemški ravnatelj (Medklici), potem moramo proti temu protestirati in izjaviti, da s takim ravnanjem nismo zadovoljni. (Odobranje.) Zahtevamo enakopravnost, in sicer v tem smislu, da se ne bodo Slovinci, bodisi, da je kandidat za profesorsko mesto, bodisi, da vstopi v kak drug urad — delate težave samo zato, ker je Slovenec in da bo ravnotako lahko prišel naprej, kakor Nemec ali kdo drugi. (Pritrjevanje.) Gospoda! To je stališče, katerega mora odobravati vsak pravičn misleč človek (Medklici) in kdor tega noče uvideti, ta si sam in svojevoljno jemlje pravico pravičn mislečega človeka in si tega imena ne more prisvajati. (Živahno odobranje.)

Šolstvo.

Pridem do šolskega vprašanja, ki ga tudi hočem le na kratko omeniti. Opozarjati hočem na tisto petito principii, s katero delajo proti nam ekstremno nemške stranke. Trdijo, da imamo zgolj nemško kulturo in ne dajo nam slovenskih šol. (Medklici.) Pravijo, da zahtevamo vseučilišče, ko nimamo še niti srednjih šol. To je napačno sklepanje, gospo-

dje! Ali mar mislite, da bodo naši vseučiliščniki, ki sedaj drugod študirajo, ko pridejo na ljubljansko vseučilišče, pozabili nemščino, francoščino, češčino, poljščino ali katerikoli drugi jezik, katerega so zmožni, in da ne bodo vstanu proučevati literaturo v teh jezikih? Ravno zato, ker potrebujemo za gimnazije samostojno mislečih, znanstveno izobraženih mož, ker nam je v uradih treba razsvitljenih ljudi, ravno zato moramo imeti priliko, da svojega duha znanstveno kolikormogoče visoko povzdignemo in izobrazimo. Zahteva po slovensk. vseučilišču ni zgolj praktična, ampak kulturna potreba; potrebna zato, da zagotovimo talentom v našem narodu, katere pripoznavajo tudi drugorodci, svobodni razvoj. (Živahno odobranje in ploskanje.) Lahko vam navajam primer iz svoje lastne izkušnje. Teološki profesorji smo se na semenišču v Ljubljani zavzeli za znanstveno poglobljene in metodiško proučevanje virov in smo poizkusili z znanstvenimi seminarji za cerkveno zgodovino, modroslovje itd. Knjige smo pa morali plačati iz lastnega žepa. Nima mo knjižnice! Za božjo voljo, jaz mislim, da zato, ker sem v Ljubljani, ne smem biti, ako hočem gojiti znanstvo in druge k znanstvenemu delu navajati, na slabšem kakor drugod. In tako se nam godi tudi v vseh drugih strokah.

Najboljši talenti, talenti, ki bi celo svoje življenje zamogli posvetiti znanstvu, se izgubijo v malenkostnem vzduhu naroda, ki nima ne šol, ne knjižnic in ki mu država krati pravico do izobrazbe. (Odobranje.) Pri tem vprašanju se le nakratko dotaknem Koroške, Štajerske, gimnazije v Celju, podržavljenja realke v Idriji, šolstva v Trstu, na Primorskem in na Goriškem. (Medklici.)

V drugi vrsti zahtevamo vdejevanje naših težnih od strank, ki se hočejo lotiti socialnoreformnega dela. Naša narodna zahteva je, da zbornica potom zakonov prepreči oduštvu in izkoriščanje ljudstva. Naša narodna zahteva je, da za razvoj svojega ljudstva izposlujejo popolno svobodo združevanja, svobodno kolportžo, sploh svobodo za njegov razvoj. Kajti mi se zavedamo, da zastopamo narod proletarcev. Tudi naši kmetje so proletarci. (Pritrjevanje. Klici: Žalobog!) Na Kranjskem je med 75.477 kmečkimi posestvi 30.000, ki so menj obsežna kot 1 hektar. (Cujte! Cujte!) Vsa ostala — izvzemši morda 1000 — ne obsegajo več nego 20 hektarjev.

Nagodba z Ogrsko.

Tretjič pa, gospodje, pričakujemo podpore od onih strank, ki imajo pogum v tej naši zbornici postaviti se v bran proti nadvladi Ogrske. (Odobranje.) Če govorimo o ogrskem nadvladi, ne smemo pustiti v nemar vprašanja, kdo tu pride v poštev. Mi mo-

ramo, ako hočemo biti pravični, konstatirati, da je pod Ogrsko treba razumeti le nekatere privilegirane stanovne, ne pa ljudstva: (Odobranje) aristokrate in plutokrate. K tem prištevam tudi one zastopnike katoliškega duhovništva, ki mesto pospeševanja dušnega blaga in verskih interesov smatrajo v svoji službi za svojo glavno nalogo pospeševanje krivičnih državopravniških teorij. (Živahno odobranje in ploskanje.) Že gospod dr. Adler je povdarjal, da je treba Ogrsko demokratizirati, da bo mogoča med nami in med njo pravična nagodba. Njegovo dokazovanje je točno. Mi imamo dva kompascienta: Nas in Ogrsko. Treba je napraviti pogodbo. Ker pa se pri sklepanju nagodbe gre na obeh straneh za en in isti predmet, morata tudi kompascienta, ki sklepata pogodbo, imeti oba ista pooblastila. V tem slučaju pa temu ni tako. Mi imamo pooblastilo od ljudstva, smo ljudski pooblaščenca, tisti Ogrji pa, ki se z nami pogajajo, so pooblaščenca od nekaj privilegiranih stanov. Zato je naša dolžnost, da glasno zakličemo: Ogrji, legitimajte se! To ni akademsko vprašanje, ampak je največje praktične vrednosti. Uspeh nagodbe more biti le kompromis, tudi v slučaju, ako jo skleneta na obeh straneh ljudska parlamenta. V tem slučaju bi bil to kompromis med ljudskimi koristmi na naši in ljudskimi koristmi na ogrski strani. Zda pa tudi v najboljšem slučaju, ako vlada vse stori, kar more, moremo računati le na kompromis, ki se bo sklenil med našimi ljudskimi interesi in interesi privilegiranih stanov ogrskih, to se pravi: velikega kapitala in veleindustrije. Mi bomo poraženi kot zastopniki Avstrije in kot zastopniki ljudstva, naj si vlada prizadeva kolikor hoče. Ogrski aristokratski in plutokratski parlament in vlada pa nista za nas samo z ozirom na nagodbo nevarna, ampak silno in čisto neupravičeno zavirata naše pravice in nepravice sploh. Aristokratska in plutokratska Ogrska bo nasprotovale vsemu našemu socialnoreformatoriskemu delovanju za ljudski blagor. Do gospodarskega sporazuma bo sicer prišlo; stranke, ki bodo sestavljale ministrstvo, bodo nagodbo gotovo odobrile. Dobro! Toda sedaj pridemo k predlogom, ki naj napravijo konec brezupnemu stanju našega delavstva. Pri vsakem koraku se nam bo tu odgovarjalo: Tega ne moremo dovoliti, kajti drugače ogrska konkurenca uniči našo industrijo. Socialno-politični zakoni morajo imeti mednarodni značaj. Zato z ogorčenjem zavračam očitane od strani Ogrcev, da se mi hočemo vtikati v notranje zadeve Ogrske. To so naše zadeve; za nas se gre. Treba je preprečiti brezsmiselno protislovje, ki je v tem, da naj ljudski parlament sklene nagodbo, s katero uniči sam svoje poslanstvo, s katero ubije samega sebe in svojo raison d'être. Zato imamo pravico zahtevati, da se naš ogrski kom-

LISTEK.

Umori v Rue Morgue.

Angleški spisal Edgar Allan Poe. Posl. I. M. (Dalje.)

Pri teh besedah je šinila preko mojih misli nejasno in nedoločno razumevanje tega, kar je menil Dupin. Zdelo se je, da sem na robu razumevanja, ne da bi imel moč razumeti, kakor se človek včasih znajde na robu spomina, ne da bi se mogel navsezadnje spomniti. Moj prijatelj pa je nadaljeval:

»Opazil bodeš,« je rekel, »da sem izpremenil vprašanje izhoda v vprašanje vhoda. Bil je moj namen izraziti misel, da se je oboje izvršilo na isti način, na istem kraju. Obrniva se sedaj nazaj v notranjost sobe. Preglejiva tukaj vse okoliščine. Predali omare, pravijo, so bili oropani, akoravno je ostalo v njej še mnogo obleke. Sklepanje na tem mestu je popolnoma neprimerno. Samo ugibanje je — zelo neumno celo in nič drugega. Kako moreš vedeti, da niso bile stvari najdene v predalu vse, kar jih je bilo v tem predalu že od začetka? Madame L'Espanaye in njena hči sta živeli nenavadno samotno — nista imeli nobene družbe — sta redko zahajali na sprehod — sta le malo rabili veliko izprememb v obleki. One obleke, ki so jih našli, so bile najmanj ravno tako dobre kakovosti, kakor katerekoli druge, ki sta jih utegnili imeti. Ako jih je tat vzel nekaj, zakaj ni vzel najboljših, zakaj ni vzel vseh? Z eno besedo, zakaj je

popustil štiri tisoč frankov v zlatu, da se obteži z zvežnjem obleke? Zlato je bilo popuščeno. Skoro celo svoto, ki jo je imenoval bankir gospod Mignaud, so našli v vrečkah na tleh. Zaradi tega želim, da preženeš iz svoje glave neumno misel namena umora, ki se je porodila v možganih policije pri onem delu pričanja, ki govori o denariju, izročnem pri hišnih vratih lastnici. Slučaji, desetkrat bolj znameniti, kakor ta (namreč izročitev denarja in čez tri dni umor stranke, kateri se je denar izročil) se zgode nam vsem vsako uro v našem življenju, ne da bi tudi samo za en trenutek vzbudili našo pozornost. V obče so taki slučaji zelo velike ovire one vrste mislecev, ki so bili vzgojeni, da ne vedo ničesar o teoriji možnosti — oni teoriji, kateri se imajo najbolj sloviti predmeti človeškega raziskavanja zahvaliti za najbolj slovita pojasnjenja. V našem slučaju, ako bi zlato izginilo, bi tvorilo dejstvo njegove izročitve pred tremi dnevi več kakor slučaj. To bi potrjevalo to misel na namen umora. Toda v dejanskih okoliščinah slučaja, ako naj smatramo zlato kot namen tega zločina, moramo tudi smatrati morilca tako neodločnim, topim človekom, da je mogel popustiti svoje zlato in svoj namen obenem.

Med tem, ko obdrživa sedaj trajno v spominu točko, po katerih sem obrnil tvojo pozornost — ta posebni glas, to nenavadno spretnost in to presenetljivo pomanjkanje namena pri tako grozovitem umoru, kakor je ta — ogledava si še klanje samo. Tukaj je bila ženska zadavljena do smrti s pomočjo roke in stlačena notri v dimnik z glavo naprej. Navadni morilci se ne poslužujejo takih načinov

umora kakor je ta. Najmanj pa postopajo na ta način z umorjenim. V načinu, kako je bilo truplo stlačeno v dimnik, mi bodeš priznal, da je tukaj nekaj nad vse outré — nekaj popolno nezdružljivega z našimi navadnimi opazovanji človeških dejanj, tudi ako vzamemo, da so bili zločinci najbolj pokvarjeni med ljudmi. Pomisli tudi, kako velika je morala biti ona moč, ki je mogla stlačiti truplo v tako majhno odprtino, da je bila združena moč več oseb komaj zadostna, izvleči ga zopet na prosto.

»Obrni se sedaj k drugim dokazom vporabljanja skrajno čudovite moči. Na ognjišču, so se nahajali debeli šopi — zelo debeli šopi — človeških las. Izruvani so bili s korenino. Gotovo opaziš veliko moč, ki je bila potrebna, da se je na ta način izpulilo iz glave celo dvajset do trideset las naenkrat. Te šope las si videl ravno tako kakor jaz. Njihove korenine (grozen prizor!) so bile še obdane z delci kožnatega mesa — gotovo znamenje ogromne moči, ki se je morala porabiti za izruvanje morebiti pol milijona las naenkrat. Vrat stare gospe ni bil samo prerezan, temveč je bila glava popolnoma odločena od trupa — orodje je bilo samo britev. Želim tudi, da si ogledaš to nasilno divjost teh dejanj. O poškodbah na telesu Madame L'Espanaye ne govorim. Gospod Dumas in njegov častivredni tovariš Etienne sta izjavila, da so bile prizadete s kakim topim orodjem; in v tem sta imela ta dva gospoda prav. Topo orodje je bilo očitno kameniti tlak na dvorišču, na katerega je padla žrtev iz okna, ki je bilo obrnjeno k postelji. Ta misel, ki se utegne sedaj videti preprosta, je všla pozornosti policije iz tega vzroka, ka-

kor je utekla njeni pozornosti širokok oboknic — ker so bile z ozirom na zadevo pri žreblih njihova opazovanja hermetično zaprta proti možnosti, da je bilo okno sploh kdaj odprto.

»Ako si sedaj, dodatno k vsemu temu primerno razmišljeval o čudnem neredu v sobi, sva dospela tako daleč, da moreva združiti misli o spretnosti, ki je čudovita, o moči, ki je nadčloveška, divjosti, ki je nasilna, klanju brez namena, grozqueriji v grozoti, ki je povsem nečloveška, in grasu, ki je tuj v ušesih možakov več narodov, in brez vsakega jasnega in razumljivega zlogovanja. Kakšna je torej posledica tega? Kakšen vtisek sem naredil na tvojo domišljijo?»

Čutil sem da me je obšla mrzla polt, ko mi je Dupin stavil to vprašanje. »Kak norce, sem dejal, «je storil to dejanje, kak divji blaznež, ki je pobegnil iz bližnje Maison de Santé.»

»V nekaterih ozirih,« je odvrnil, »tvoja misel ni brez pomena; vendar glasovi norcev, celo v njihovih najbolj divjih krčevitih napadih, niso nikdar podobni temu posebnemu glasu, ki so ga slišali na stopnicah. Norci pripadajo tudi eni ali drugi narodnosti, in njihov govor ima vedno zlogovno zvezo, kakor tudi je brez zveze v besedah. Poleg vsega tega tudi lasje norcev niso taki, kakor jih sedaj jaz držim v svoji roki. Ta mali šop sem izvlekel izmed krčevito zaprtih prstov Madame L'Espanaye. Povej mi, kako si razlagaš to?»

»Dupin!« sem dejal popolnoma prepaden, »ti lasje so zelo nenavadni — to niso človeški lasje.»

»Jaz nisem trdil, da so,« je rekel on, toda

paciscent ravnotako kakor mi legitimira kot zastopnik ljudstva.

Ogrski državnopravni pojmi.

Mi imamo pa tudi nasproti našemu ljudstvu in vsem ostalim narodom te države dolžnost, da, potem ko smo Ogrom pogumno pogledali v obraz, tudi čisto natančno določimo obseg državnega okrožja, za katero se tukaj gre. In tu najdemo pri našem kompaci-scentu, kar se tiče določitve tega ozemlja, zelo čudne pojme. Že naprej opozarjam, da bodo moja izvajanja zgolj akademiška. Sicer je tudi ta pojm vsled logike ogrskega ministrskega predsednika postal nekoliko nejasen. Po njegovem naziranju je namreč čisto akademično, ako on kot zastopnik vlade komu očita, da je izdajavec države in ga hoče z vso strogostjo, torej tudi s puškami in bajoneti preganjati. Tej akademikičnosti je podobno neko ljudsko izporočilo, kjer se pripoveduje, kako so svojčas Turki s tolažečimi besedami: »Ne boj se, brate!« našim ljudem sekali glave. Akademiška izvajanja, katerih akademiška posledica je sekanje glav, to je nova mažarska posebnost. Toda to naziranje ni nič novega. O tem bi dobri nadškof Stadler vedel pripovedovati iz svoje izkušnje marsikatero povest. Sicer pa mi o tem predmetu ni treba mnogo govoriti, ker je moj prijatelj Biankini že v XI. seji o tem govoril zelo obširno in zelo dobro.

Torej k predmetu! Kaj je to: Ogrsko državno ozemlje? Po akademiskem naziranju ogrskega ministrskega predsednika imamo tu opravka z zelo širokim pojmom. On je namreč 3. julija t. l., odgovarjajoč na interpelacijo mojega prijatelja, poslanca Tuškana, ljubeznivo trdil, da ima Ogrska na podlagi § 3. zakonskega člena II. od leta 1867. naravnostne in posebne pravice do okupiranih dežel Bosne in Hercegovine. Oglejmo si to stvar natančneje!

Ta sporni § 3. inavguralnega diploma se glasi sledeče (bere): »Vse one dele in provincije Ogrske, katere smo si zopet pridobili in tiste, ki jih bomo z božjo pomočjo še pridobili nazaj, bomo v smislu naše kraljevske prisege zopet združili z ogrskim kraljestvom in njemu priključili pokrajinami«. Postava je tu in tudi velja. Toda vprašati se moramo, kje pa so tiste dežele, ki jih je treba nazaj pridobiti in kdo je poklican, da sodi o tem? Najprej konstatiramo, da ta § 3. velja in more veljati le za Ogrsko in ne za Avstrijo. Potem konstatiramo, da si Ogrska na podlagi obstoječih postav sploh ničesar ne more zopet prisvojiti, kajti, kakor znano, imamo skupno armado, in konečno navajamo § 8. zakonskega člena XII. iz leta 1867. iz iste zakonske zbirke. Posebno ta paragraf priporoča v proučevanje njegovi ekscelenci gospodu ministrskemu predsedniku. Tam je pisano (bere): »Zato spada diplomatsko in komercialno zastopstvo države nasproti inozemstvu, kakor tudi določbe, ki so potrebne glede na mednarodne pogodbe, v sporazumu z ministrstvi obeh polovic in z njihovim privolenjem v delokrog skupnega ministra za zunanje zadeve«. V kolikor jaz nemščino razumem, se to pravi, da diplomatsko pogodba brez privolenja ministrstev obeh državnih polovic ni mogoča. Bosno in Hercegovino pa, ki sta državno-pravno še zdaj del osmanske države, upravi, kakor znano, Avstrija na podlagi narodno-pravne pogodbe (Člen 26. berlinske pogodbe), torej na podlagi diplomatskega akta. Ljubi ogrski ministrski predsednik (Veselosť) naj se v prihodnje pri svojih akademskih izvajanjih ne poslužuje potvarjanja zakonov in naravnostnih napadov na postavno določene pravice, kajti drugače ga bomo morali smatrati za akademika zelo dvomljive vrednosti in bi mu morali prisoditi namesto naslova jurista, naslov rabulista. (Veselosť.)

Državnopravni pojmi pl. Nagya.

Gospodje! V avstrijskem državnem slovarju se v neki razpravi, katero je objavil pl. Nagy, o državnem ozemlju Ogrske pravi sledeče: K državnemu ozemlju Ogrske spadajo:

1. Ogrsko ozemlje v ožjem pomenu besede; 2. Hrvaška, Slavonija, Dalmacija; 3. Separatum sacrae regni coronae adnexum corpus Fiume (Posebno ozemlje reško, priključeno sveti kraljevski kroni). Pravzaprav mi nismo s tem zadovoljni. Mi zamoremo k državnemu ozemlju ogrskemu prištevati le Ogrsko v ožjem pomenu in — vsaj po mojem naziranju — je celo Sedmograška upravičena nasproti Ogrski sklicevati se na svojo samostojnost. (Tako je!) Toda stvar je tako važna, da je ne moremo kar tako pustiti. Najprej nas zanimajo tehniški izrazi v inavguralnem diplomu, kjer se govori o »ogrskih delih in provincijah«, kateri so »nazaj pridobljeni« ali ki jih je treba še »pridobiti nazaj« in o »ogrskem kraljestvu ter njemu priključeni deželah«. V »Corpus iuris hungarici« (ogrskem pravu) se ta izraz glasi: »regnum Hungariae« s svojimi »partes subjectae ali adnexae« (Kraljestvo Ogrsko s svojimi podvrženimi, osvojenimi in priključenimi deli).

Zgodovinsko je pri tej stvari to-le Do leta 1527. se v vseh listinah za Ogrskorabi samo izraz »regnum Hungariae cum suis regniculis« (Kraljestvo ogrsko z njegovimi kraljestvi). Tako celo še v inavguralnem diplomu kralja Ladislava Posmrtnega. Tu n. pr. beremo: Dominus rex iuravit, quod regnum Hungariae cum suis regniculis inviolabiliter conservabit (Gosp. kralj je prisegel, da bo kraljestvo ogrsko z njegovimi kraljestvi nedotaknjeno ohranil.) Leta 1526. pa beremo po bitki pri Mohaču o neki Congregatio generalis regni Hungariae et partium eidem subjugatarum, o »občnem zboru kraljestva ogrskega in njemu podvrženih delov«. Ta zbor se je vršil 16. decembra leta 1526. Mislite si, gospodje, kako je takrat na Ogrskem izgledalo. Ogrji so bili od Turkov popolnoma pobiti. Velik del ogrske dežele — Ogrske v ožjem pomenu — je bil v turških rokah. S to kongregacijo »partium subjugatarum«, občnim zborom podvrženih dežel so zastopniki Ogrske hoteli le povdarjati, da so zastopniki cele Ogrske, dasi je bilo nekaj pokrajin od Turkov podjarmljenih — partes subjugatae. Ta beseda, ki se v prvi hahaja v ogrskem pravu — Corpus iuris hungarici — torej nič drugega ne pomeni kot: Ogrska je uboga dežela, in mi, ki jo tukaj zastopamo — moramo stremeti za tem, da zastopamo tudi tiste nesrečne brate, ki zdihujejo pod turškim polmesecem. (Odobranje.) Potem najdemo v Dieta Budenis (Budimski dež. zbor) od leta 1527. prvič naslov Partes subjectae. (Podjarmljeni deli.) Tam se namreč v »Konstituciji Ferdinanda II.« bere: Omnes Comites Parochiales huius regni et Partium sibi subjectarum. Jasno je, da te besede tudi nič drugega ne pomenijo, kakor da ti Comites Parochiales ne zastopajo samo svobodne, ampak tudi Turkom podvrženo Ogrsko. (Odobranje.) Vidimo torej, da prvotno te »partes subjectae« in »subjugatae« prav nič nevarnega ne pomenjajo. Namesto te zgodovinsko-pravne razlage pa se je s časom izcimila šovinistična razlaga (Odobranje) in mi moramo žalibog izjaviti, da so tudi ministrski predsedniki bolj šovinsti kot juristi in zgodovinarji.

Državnopravni pojmi dr. Viroszila. Tudi Napoli, Apulja, Galicija in češke dežele so ogrske.

Jaz sem se lotil dela in sem na podlagi del ogrških državnih pravnikov to vprašanje proučil. Vsega gospodom ne morem razložiti, toda nekaj zelo zanimivega iz te stvarine hočem vendarle omeniti. Leta 1865. je v Pešti izšla knjiga dr. Viroszila: »Državno pravo ogrskega kraljestva«. Ta dr. Viroszil je bil profesor v času, ko je na Ogrskem vladal še absolutizem in ko beseda ni bila še tako svobodna kot sedaj, ko je ministrski predsednik dr. Weckerle imel priliko dati duška svojem apetu po Bosni in Hercegovini. Viroszil trdi, da je pod partes adnexae — priključene pokrajine — treba razumeti Hrvaško in Slavonijo, pod partes subjectae — podvržene dežele — pa Dalmacijo, Srbijo, Bosno in Ramo, Bulgarijo,

Kumanijo ali Valahijo, Moldavo in Besarabijo. Ni še dovolj, dr. Viroszil šteje med te pokrajine tudi še košček Štajerske, Napoli, Apulijo, Lužice, Šlezijo, Niževavstrijsko in »deloma« tudi — Češko. (Ali tudi Poljsko?) Tudi Galicijo. Najprej, gospodje, moram nekoliko popraviti mažarsko prestavo. »Partes« — dele — je Viroszil prestavil z »részek« in ta »részek« naj pomeni dežele, pokrajine, ne pa dele. To odgovarja rabi te besede v latinskem jeziku in v tem smislu govori o delih tudi corpus iuris hungarici. To pa je napačno. Od leta 1848. sem imenoval Mažari te dežele ali pokrajine po njihovem naziranju »dele« in od leta 1848. se je v mažarskih glavah porodila ta čudna zamenjava, da smatrajo svobodne pokrajine za dele svojega kraljestva. Mi si moramo posamezne zahteve glede na partes subjectae — podvržene dežele — natančneje ogledati. Glede na Hrvate bom naše naziranje pozneje razložil.

Na Bosno in Hercegovino se Ogrji opirajo na sledeče zgodovinsko dejstvo: Petletni sinček Bele II., Ladislav, je leta 1137. avanziral za vojvodo bosanskega. To je otročja zgodovina in otročja je politika, ki se drzne na podlagi te zgodovine v našem času kaj zase prisvajati. K Ogrski so potem od časa Bele IV., ki se je imenoval kralja Kumanskega, spadali Kumani, Valahi, Moldavani in Besarabci. To svobodno, močno in plemenito romansko ljudstvo, katero Ogrji tako zelo preganjajo, tudi v marsikaj pripovedovati, kako junaško je odbijalo napade mažarskih kraljev. Torej Bukovina — Zgornja Moldava — spada tudi k Ogrski. Gospodje iz Bukovine, vi spadate tudi k Ogrski! (Veselosť.) Vi ste pars subjecta in v inavguralnem diplomu od leta 1867 pravijo, da ste podvrženi Ogrom. Nadalje spada pod Ogrsko tudi Galicija in sicer zato, ker sta se Bela III. leta 1185. in Andrej II. imenovala kralja galiska in ludomerska. Torej Galicijo moramo prištevati tudi med partes subjectae, ravnotako Bolgarijo, ker sta se Bela IV. in Stefan IV. imenovala kralja bolgarska. Nadalje je tudi Štajerska zato, ker je nekaj kralj Stefan prišel s Štajersko v dotiko, pars subjecta in ravnotako sta Ogrski podvrženi Napoli in Apulija (Veselosť), ker sta si svojčas kralj Robert in Ludovik I. tam doli pridobila neki častni naslov. In Matjaž Korvin? Lužice, Šlezija, Niževavstrijska, Moravska, deloma tudi Češka so »podvržene dežele« — gospodje, podvržite se! (Veselosť.)

Samo Kranjska še ni ogrska (Veselosť) in mi bomo začeli rešilno akcijo za uboge, od Ogrrov podjarmljene provincije. Gospodje! Srečno pot na potovanje v Ogrsko! Ogrsko državno pravo študirati je zelo zanimivo, posebno pod spretnim vodstvom Viroszilovim, še bolj zanimivo pa pod še spretnjšim vodstvom nekega Timona, katerega delo je izšlo leta 1904 in ki je v tem oziru dosegel rekord. Mi političkega apetita gospodov Mažarov sicer ne moremo brzdati, za »piccole« pri njihovi pojedini pa nam vendar ni treba služiti. (Zivahno odobranje in ploskanje.) Saj za to ne dobimo nobene papirnine, kakor dokazujejo letošnja pogajanja zaradi kvote. (Zelo resnično!) Gospodje! Ta Viroszil ima celo korajžo, da na strani 147. svoje knjige pojasni nekaj, česar si dr. Weckerle ni upal pojasniti. Piše namreč: »Toda treba takoj omeniti in priznati, da je v ogrskem državnem pravu eno najtežjih vprašani to, najti način, kako bi se dale te, druga za drugo pridobljene pokrajine državno-pravno z ogrsko krono združiti«. (Veselosť.) Ta stavek priporočam njegovi ekscelenci, ogrskemu ministrskemu predsedniku, prav posebno v marljivo proučevanje.

Državno pravo dr. Samo Radó Rothfelda.

Imamo pa še drugo kapaciteto na tem polju, dr. Samo Radó Rothfelda. Ta je spisal »Ustavo ogrsko« v nemškem jeziku, pa v mažarskem duhu. (Zelo dobro!) Tam naha-jamo med drugim stavek: »Arpadovci so vprizarjali roparske pohode v balkanske dežele«. Torej on celo stvar imenuje s pravim imenom. (Veselosť.) Ostanimo pri roparskih

pohodih, gospodje, (Veselosť) in na podlagi tega imena nam bo potem lahko mogoče popraviti državno-pravno znanost Viroszilovo in Weckerlovo. Tako n. pr. beremo pri Rothfeldu, da je Koloman prodril do Rame, Bosne in Srbije. Beremo, da se naslov ogrskega kralja glasi: Kralj Rame, Srbije, Bolgarije, Kumanije, Valahije itd. Iz tega izvaja Radó svoje sklepe! On pravi tudi, da imajo ti naslovi zgolj zgodovinsko-pravni pomen. Čisto pravi! Saj je čisto razumljivo, da se bodo kedaj, ko vsi naslovi in vse časti posvetnega in duhovskega značaja ne bodo več moderne, te stvari neke shranile in jaz ne bom kakemu potomcu plemenitaške rodovine prav nič zameril, ako bo vse dokumente slave svojih prednikov v hrani. Z njim vred jih bom spoštoval. Toda na podlagi takih listin izvajati kaké dejanske pravice, to je več kot neumno. (Veselosť.) Na strani 19. pravi ljubi Radó sledeče: Domači vojvode, kakor n. pr. Stefan, vojvoda srbski, so vlado ogrsko priznali. Kako pa se je to vršilo? Kakšne listine pa pričajo o tem, Jaz sem si prizadel veliko truda, da sem to proučil in sem zasledil sledeče: Leta 1426. je kralj Ziga — ne pa Stefan — sledeče izjavil: »Stefan, despot iz Rascije, modro prevdarja joč, da je imenovana Rascija z vsemi svojimi pravicami in pritliklami onekdaj in vedno podvržena nam (ogrskemu kralju), naši svekroni in celi ogrski deželi, in da je še sedaj podvržena — — —«. To so besede kralja in iste zgodovinske vrednosti, kakor marsik drugega zgodovinskega — namreč v obratnem smislu — kar se nahaja pri takih diplomatih. Radó piše o tem vprašanju sledeče: »Vzlic temu to fevdno razmerje ni moglo ustvariti močne in trajne zveze. Vedno in vedno so se vzdigovali nacionalni elementi po ljudskimi vojvodi v Srbiji in stari Daciji, ki so postavili premoči ogrskega orožja nasproti popularne težnje. Balkan smo pač osvajali nismo ga pa mogli stalno obdržati. Kako je danes? Mi stavljamo ogrskemu šovinizmu. — ne ogrskemu orožju — nasproti našo pravico, ne samo popularne tendence. Radó je tu moral priznati, da Balkana ni bilo moč trajno podjarmiti. Če se danes vprašamo, zakaj Avstriji ni mogoča zdrava balkanska politika, če se vprašamo, kako je mogoče, da mi tem, ko se Tilton in Aerenthal med seboj delimujeta, Angleška določuje mejo, do kam smeta ta dva gospoda v svojih dogovorih iti, če hočemo balkansko vprašanje v vsej svoji celoti in neizmerni važnosti za Avstrijo rešiti, potem moramo najprej povdarjati, da si Ogrji v mislih ne smejo predstavljati, da bi kedaj Balkan pripadel Ogrski. Radó pravi, da bi v tem slučaju bilo čisto izključeno kako osvajanje podonavskih dežel in zvezno razmerje. Da — tako mora tudi biti. Tu pa povdarjam še nekaj in v tem oziru se docela ne strinjam s svojim spoštovanim drugom, gospodom poslancem dr. Tresičem. Marsikateri pohod ogrških kraljev v balkanske dežele je imel namen razširiti ondi katoličanstvo; bilo je to v resnici koristno za katoličanstvo proti Islamu in pravovernosti. Toda, kdo bo današnje Ogrsko smatral za sposobno, da nadaljuje te katoliške težnje? In če pade še ta podlaga, pade vsa stavba ogrske državno-pravne teorije. Gospodje! Če gremo po tej poti dalje, potem se lahko oglasi tudi turški sultan in poreče: Ker je Zapolja priznal padšaha Solimana za svojega poglavarja, je Ogrska pars subjecta turškega cesarstva. (Veselosť.)

S koliko večjo pravico bi potem lahko še Kranjska prisvajala zase Reko in Istro, kajti dolgo dobo let sta te dve pokrajini bili z nami združeni.

Razmerje med Hrvaško in Ogrsko. Državno-pravne ideje Timona.

Da omenim še najnovejši izdelek na tem polju, na katerega me je preje opozoril g. dr. Redlich, hočem objaviti nekaj iz Timonove »Ogrske ustave in pravne zgodovine« (Berolin 1904). Na strani 753 piše ta modri mož, ki je vseučilišni profesor in predava zgodov-

predno odločiva o tej točki, želim, da si ogle-daš to malo risbo, ki sem jo napravil na ta papir. To je povsem resnična slika onega, kar se je v enem slučaju pričanja opisavalo kot temne lise in globoki vtisi nohtov na vratu Mademoiselle L' Espanaye, in v drugem slučaju (po gospodih Dumas in Etienne) kot vrsta bledih lis, očitno vtisi prstov.

»Opazil bodeš,« je nadaljeval moj prijatelj ter razprostrl pred nama na mizi papir, da priča ta risba o krepkem in trdnem držanju. Nikjer ni videti, da bi se bili prsti premaknili. Vsak prst je obdržal — morebiti notri do smrti žrtve — ono strašno moč, s katero se je v začetku naravnost udril v meso. Sedaj pa poizkusi položiti vse svoje prste istočasno v dotične vtise, kakor jih vidiš.

Poizkušal sem brez vspeha. »Morebiti ne obračava potrebne pozornosti na to zadevo,« je rekel. »Papir leži razprostrt v ravni ploskvi, človeški vrat pa je valjast. Tukaj je kos lesa, ki meri približno toliko v obsegu kakor vrat. Obvij risbo okoli njega in poizkusi zopet.«

Storil sem tako, vendar težava je bila sedaj še bolj očita kakor preje. »To,« sem rekel, »ni vtis človeške roke.«

»Beri sedaj,« je odvrnil Dupin, »tale odlomek iz Cuvierja.«

Bil je natančen anatičen in splošno opisujoč popis velikega rumenkasto - rujava orangutanga z vzhodno - indijskih otokov. Orjaška postava, velikanška moč in spretnost, divja grozovitost in posnemalne lastnosti teh sesavcev so vsem dobro znane. Razumel sem celno grozoto umora naenkrat. »Popis prstov,« sem rekel, ko sem pre-

čital do konca,« se popolnoma vjema s to risbo. Sprevidim, da ni mogla nobena druga žival kakor orangutang tukaj omenjene vrste narediti teh vtisov, kakor si jih ti zasledoval. Ta šop rujav-orumenkastih las je ravno tak po svoji naravi, kakor pri Cuvierjevi zverini. Vendar jaz ne morem razumeti posameznosti te strašne skrivnosti. Vrhutega so slišali dvoje glasov prepriati se in eden izmed teh je bil glas Francoza.

»Resnica, in spominjal se bodeš besedi, ki so jih pri pričanju skoraj soglasno pripisovali temu glasu — besede »Mon Dieu!« Te besede je ena izmed prič (sliščičar Montani) popolnoma prav označil kot besede opomina ali ukora. Radi tega sem na teh dveh besedah zgradil svoje upanje za popolno razrešitev zagonetke. Neki Francoz je torej vedel za umor. Mogoče je — in v resnici mnogo več kakor mogoče je — da je nedolžen vsake udeležbe pri krvavih dejanjih, ki so se zgodila. Orangutang mu je bil morebiti ušel. Morebiti mu je sledil notri do sobe; vendar vspricho strašnih okoliščin, ki so sledile, ga ni mogel zopet vjeti. Ga še vedno nima. Nočem še nadalje zasledovati teh ugibanj — nimam pravice jih nazvati kaj drugega — ker so sence premišljanja, na katerih slone, komaj dovolj globoke, da bi jih sam moj razum mogel določiti in ker se nisem mogel drzniti, da bi jih naredil razumljive za razumevanje drugega. Imenovati jih hočem torej ugibanja in govoriti o njih kot takih. Ako je tozadevni Francoz v resnici nedolžen pri tej grozovitosti, kakor jaz menim, ga privede ta oglas, ki sem ga pustil včeraj zvečer na najjemen povratku proti domu v pisarni lista »Le

Monde« (časnika, ki se peča z mornarskimi zadevami in ki je zelo razširjen med mornarji) v stanovanje semkaj.

Izročil mi je en izvod lista in jaz sem čital:

Ujet. — V Bois de Boulogne, zgodaj jutraj dne — tega meseca (dan umora) zelo velik rumenkasto-rujav orangutang bornejske vrste. Lastnik (o katerem pravijo, da je mornar, ki spada na neko malteško ladjo) zamore zopet dobiti svojo žival, potem ko zadostno dokaže, da je njegova ter plača majhen znesek za ujetje in hrano. Vprašaj Rue —, štev. —, Faubourg St. Germain — au troisième.

»Kako je mogoče,« sem vprašal, »da moreš vedeti, da je mož mornar ter spada h kakim malteškim ladij?«

»Ne vem tega,« je rekel Dupin, »nisem zagotovljen, vendar je tukaj majhen kos traku, ki se je, kakor je soditi po njegovi obliki in njegovj mastni zunanosti, očitno rabil pri zavezavanju las v eno onih dolgih kit, ki jih mornarji tako radi imajo. Nadalje še ta vozeli je tak, kakor ga zna razen mornarjev malokdo narediti in je posebno lasten onim z Malte. Pobrál sem trak ob vnožju strelovodove žice. Na noben način ni mogel biti last umorjenih. Ako sedaj navsezadnje nimam prav pri svojem sklepanju iz traku, da je bil Francoz mornar, spadajoč h kakim malteški ladiji, si nisem mogel prizadei nobene škode, ako sem rekel to, kar stoji v ogasu. Ako se motim, bode samo mislil, da sem bil po kaki okoliščini zapeljan, po kateri se mu ne bode zljubilo vpraševati. Ako pa imam prav, je

dobljeno nekaj velicega. Ker je bil Francoz udeležen četudi po nedolžnem pri umoru, se bode naravno obotavljjal odzvati se ogasu — zahtevati orangutanga. Premišljeval bode takole: »Jaz sem nedolžen; ubog; moj orangutang je precejšnje vrednosti — za človeka v mojih razmerah celo premoženje — čemu naj ga izgubim po prazni bojazni pred nevarnostjo? Tukaj je, skoro v mojih rokah. Našli so ga v Bois de Boulogne, — v veliki oddaljenosti od prizorišča tega klanja. Kako se se more tedaj sumiti, da je divja zver doprinesla to dejanje? Policija je na napačni sledi — ni se ji posrečilo najti niti najmanjše sledi. Tudi ako bi sledili živali, bi bilo težko dokazati meni, da vem za umor ali me zamotati v krivdo zaradi tega znanja. Vrh vsega tega, mene poznajo. Oglaševatelj me imenuje lastnika zveri. Jaz ne vem, kako daleč utegne segati to znanje. Ako sedaj ne zahtevam nazaj svoje lastnine, potem povzročim, da vsaj žival vzbudi sumnjo. Moj namen pa ni, obrniti pozornost bodisi na sebe ali na zver. Odzval sem bom torej ogasu, vzel orangutanga ter ga imel zaprtega toliko časa, dokler se ta zadeva ne pozabi.

V tem trenutku sva začela korake na stopnicah.

»Pripravljen bodi,« je rekel Dupin, »s svojimi samokresi, vendar jih ne rabi, dokler ne dobiš znamenja od mene.«

Sprednja vrata hiše so bila odprta in obiskovalec je vstopil, ne da bi pozvonil, ter je stopil več stopnic navzgor. Sedaj pa se je zdelo, da se obotavlja. In čula sva ga iti zopet navzdol. Dupin je hitro stopil k vratom, ko sva ga zopet slišala prihajati. Ni se obrnil

vino ogrskega državnega prava, sledeče (bere):

»Državna enota Ogrske in treh priklapljenih ji provincij je izražena v pojmu svete ogrske krone, kateri so podvržene tudi te provincije kot njeni deli.«

Gospodje Hrvati! Tako ne sodijo samo šovinistični politiki, ampak to se predava tudi na znanstveni stolici. Timon piše dalje: »Postave in listine zaznamujejo to tesno javno-pravno zvezo na ta način, da imenujejo te dežele partes subjectae — podvržene dele — ogrske države; pozneje se uveljavljuje izraz partes adnexae — priklapljeni deli — kar odgovarja sedanemu izrazu za te postranske dežele.« In o Hrvaški in Dalmaciji se predrzne ta akademik (Veselosť) pisati sledeče: »To sta provinciji, ki nimata resnične postavodajne oblasti, ampak le obsežno pravico do avtonomnih določil.« To stoji na strani 752. in pri tem se Timon sklicuje na knjigo Werböczyjevo (2. Del III.), kjer pa se to v resnici ne nahaja. (Veselosť.) Sem šel nalašč brat to knjigo. Na isti 752. strani piše ta mož: »Slavonija, Hrvaška in Dalmacija sta ravnokotako kakor sedmograške dežele, pod vladjo ogrskih postav.« (Poslanec Tresić: Nikoli!) Samoposebi se razume, da nikoli.

Kako pa je pravzaprav s Hrvaško? Vsega nočem razložiti, ker nočem pogrevati stvari, o katerih se je že razpravljalo, toda nekaj pa moram vendarle še povdariti. Hrvaška ne more biti pars adnexa ali subjecta ali pa subjugata, kajti takrat, ko se je v ogrskem pravu prvič uveljavila beseda »pars subjecta«, je Hrvaška že imela svojega svobodno izvoljenega kralja Ferdinanda I., (Odobranje) in Ogrska se tega dejstva niti z mezinem ni doteknila, ampak je celo decembra meseca leta 1526. to dejstvo priznala v svoji »Kongregaciji« in pozneje v »Konstituciji« Ferdinanda I. In ko se je potem sprejela pragmatična sankcija, je, kakor se je že povdarjalo, Hrvaška čisto neodvisno od Ogrske, čisto neodvisno (Klic: Tudi prejel!) sprejela pragmatično sankcijo. Sedaj pa še kdo pride in reče, da ima Ogrska kako pravico do Hrvaške, Slavonije in Dalmacije. Gospodje! V tem oziru vam priporočam knjigo »Le compromis de 1868 entre la Hongrie et la Croatie, Paris, 1907« od Ohorna, ki izvrstno in v zelo jasnem in lepem francoskem slogu to stvar osvetljuje. In vključno dejstvu, da je Hrvaška skozi 160 let, od leta 1526. pa do leta 1687. imela svoje lastne kralje, piše Jekelfalussy v svojem delu: L'Etat hongrois millénaire »pays annexés« — priklapljenih delih in med te prišteva tudi Hrvatsko, Slavonijo in Dalmacijo. In to Jekelfalussyjevo delo je bilo spisano »sur ordre de M. le ministre royal hongrois du commerce«, na odredbo ogrskega kraljevega ministra za trgovino, ki se piše Košut.

Slovensko-hrvaška vzajemnost.

Hrvati in tudi mi Slovenci smo političsko in zgodovinsko starejši kot Ogrji. (Odobranje in ploskanje.) Hrvatje in Slovenci smo trikrat obvarovali Evropo pred Avari, predno so še prišli Mažari v Evropo pleniti (Veselosť in odobranje.) Zato odklanjam akademika izvajanja njegove ekselence ogrskega ministrsk. predsednika. (Pritrjevanje.) Napačna so, nevarna so, in mi moramo proti njim najslovesnejše protestirati. (Odobranje.) Če naš ministrski predsednik proti njim ni nastopil, moramo jih ožigosati mi. Ministrski predsednik je danes dejal: »Vlada mora imeti pred očmi samo zakonske določbe in zato si ne more prisvajati nobene ingerence na zadevo, ki jo omenja interpelacija Perić-Ivčević.« Čisto prav. Cesar ministrski predsednik ne stori to mora storiti parlament. Morda ministrski predsednik ni imel toliko poguma, da bi bil to povedal, kar misli in se bal, da ne bi mu vedrugač, temuč je stopal navzgor z odločnimi koraki ter potrkal pri vratih najine sobe.

»Prosto,« je rekel Dupin z veseljem in prisrčnim glasom.

Neki mož je vstopil. Bil je mornar, očitno — visoke, močne in mišičaste postave, z nekim gotovim drznim izrazom v obrazu, ki ga nikakor ni delal prikupljivega. Njegov močno zagoreli obraz je več kakor na pol zakrivala njegova brada in brke. Nosil je v roki veliko hrastovo palico, vendar se je zdelo, da nima drugega orožja. Priklonil se je nerodno ter nama voščil »dobro večer« s francoskim naglasom, ki je vseeno kazal, da je pariškega izvora, četudi se je glasil nekoliko neuhatelski.

»Sedite, prijatelj,« je dejal Dupin. »Sodim, da ste prišli zaradi orangutanga. Na mojo besedo, skoro vas zavidam zanj; nenavadno lepa in brez dvoma dragocena žival! Koliko mislite, da je star?«

Mornar se je globoko oddahnil, kakor človek, ki se je oprostil neznoznega bremena, in je nato odgovoril s samozavestnim glasom: »Tega vam ne morem povedati — vendar več kakor štiri leta ne more biti star. Ali ga imate tukaj?«

»Oh ne! Tukaj nimamo zanj nobenega pripravnega prostora. Nahaja se v nekem hlevu v Rue Dubourg. Tam ga lahko dobite jutri zjutraj. Seveda, vi ste pripravljeni dokazati, da je vaša last?«

»Gotovo sem, gospod.«

»Zelo mi je žal, da se moram ločiti od njega,« je rekel Dupin.

»Ne mislim, da ostanete brez nagrade za vaš trud,« je dejal mož. Tega nisem pričakoval. Zelo rad plačam nagrado za najdenje živali — to se pravi, kar je prav.«

čina v parlamentu ugovarjala. Zato moramo povedati, kako mi mislimo in potem bomo našli tudi take ministrske predsednike, ki bodo v našem smislu govorili. (Pritrjevanje.)

Dejal sem: Tudi mi Slovenci. Zakaj? V zagrebškem saboru se je 9. maja 1712. vladarstvo na Hrvaško poverilo tistim članom habsburške rodovine, ki obenem vladajo tudi na Štajerskem, Koroškem in Kranjskem. (Čuj-te!) Tam so dejali: Illim nimirum et talis foeminini! sexus augustissimi sanguinis austriaci, qui videlicet non modo Austriae, sed provinciarum etiam Styriae, Carinthiae et Carnoliae possessionem habebit et in modo facta Austria residet. (— — — tisti ženski člani vzvišene rodovine avstrijske, ki ne vladajo samo nad Avstrijo, ampak so tudi gospodarji provincij Štajerske, Koroške in Kranjske — — —) In Karol VI. je 16. maja 1712. v svoji potrjevalni listini dejal: »Probamus, acceptamus, confirmamus, dum simul Austriam, Styriam, Carinthiam et Carnoliam possideat.«

Mi imamo torej po zakonih zajamčeno pravico biti eno skupno telo s Hrvati. (Živahno odobranje in ploskanje) in na podlagi teh pravic izjavljam, da se nikdar ne bo posrečilo odvrti Slovencev od Hrvatov, kadar bo treba varovati pravice Hrvaške, Slavonije in Dalmacije. (Živahno odobranje in ploskanje.) Nekaj reminiscenc iz zgodovine naj še bolj osvetli to dejstvo. Zagrebški sabor je 5. januarja 1848. v svoji adresi na kralja to-le pisal: »Mi Jugoslovani ne bomo nikoli priznali takega ministrstva, ki hoče pretgati vez, ki nas druži s skupno monarhijo. (Čuj-te! Čuj-te!) Troedina kraljevina Hrvaška, Slavonija in Dalmacija si pridržuje pravico, da ne bo zedinila samo pod avstrijsko vladjo živečega bratskega naroda slovenskega na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Istri, Gorici in otokih, ampak združila tudi ozemlja, ki sedaj ječijo pod Turki, ako jih bomo mogli kdaj pridobiti nazaj in ustanovila jugoslovansko državo.« Takrat je bila pomlad narodov, ali nič ni v teh besedah napačnega. Mlada odkritosrčnost zveni iz vsake besede. Gotovo — Hrvatom se je njih trud, rešiti Avstrijo, dobro poplačal. Dali so jim konstitucijo od leta 1849, kakor Ogrski; kakor Ogrski so tudi Hrvati osrečili z oktobrskim diplomom in februariskim patentom (Veselosť), osrečili so jih s tem, s čimer so Ogrski kaznovali. (Pritrjevanje.) In zato razumem, dasi ne odobrujem, to, kar se je v hrvaškem saboru sklenilo 24. septembra leta 1861. Ta sklep se glasi: »Troedina kraljevina je že pod avtokratično vladjo Jožefa II. prišla do prepričanja, da tvori ožja državno-pravna zveza z Ogrsko večje jamstvo za ustavnost, ker je z združenimi močmi lažje mogoče ubraniti se napadov avstrijske absolutistične politike.«

To je bila poetična — dasi gotovo ne prisrčna — iz samega razuma porojena reška resolucija v prvi izdaji (Poslanec dr. Tresić: Toda Mažari preje niso bili takšni kakoršni so sedaj!) Moj dragi prijatelj, od l. 1526. sem ne vem ničesar dobrega od Mažarov. (Veselosť in pritrdjevanje.) Avstrijska vladja je 1861. hrvaškemu saboru nato odgovorila: »Prepričani smo, da bi bili vi, ako bi bili treznejše prevdarili politične in nacionalne koristi naše mile troedine kraljevine, glede na državno-pravno vprašanje prišli do drugačnega sklepa.« Gospodje! Tudi jaz moram reči, da mi je žal, da se to ni storilo. Ogrska adressa od l. 1861. se na podlagi tega dejstva kar cedi same ponižnosti in prijaznosti. O Hrvaški pravi:

»Hrvaška ima svoje posebnosti stališče, kajti ni bila nikoli Ogrski podvržena; bila je le naš zaveznik od l. 1102. sem. Bila je naš gost, naš vojni pobratim.«

Takrat se je nekaterim ljudem na Ogrskem, kakor za časa reške resolucije, šlo za to, da pridejo do vlade. Bilo je nekaj vlade la-

»Dobro,« je odgovoril moj prijatelj, »to je vse lepo, gotovo. Naj malo pomislim! — Koliko naj zahtevam? Oh, takoj vam povem. Moja nagrada naj bode ta. Vi mi daste vse podatke, ki so v vaši moči, glede teh umorov v Rue Morgue.«

Dupin je spregovoril te besede z zelo nizkim glasom in zelo mirno. Ravno tako mirno je tudi stopil k vratom, jih zaprl ter zaklenil, in vtaknil ključ v svoj žep. Nato je potegnil iz žepa samokres, ter ga položil brez najmanjše razburjenosti na mizo.

Mornarjev obraz je zardel, kakor da bi se boril z vdušenjem. Vstal je in prijel za svoj krepolec; toda v naslednjem trenutku je padel nazaj v svoj sedež, močno trepetajoč in bled kakor smrt. Niti besedice ni spregovoril. V dno srca se mi je smilil.

»Prijatelj!« je rekel Dupin s prijaznim glasom, »po nepotrebnem se vznemirjate — prav zares. Mi vam nočeva storiti nič žalega. Dam vam častno besedo kot poštenjak in Francoz, da vam ne nameravava storiti zlega. Popolnoma dobro vem, da ste nedolžni pri grozodejstvih v Rue Morgue. Vendar ne bode kazalo tajiti, da ste v gotovi meri udeleženi pri njih. Po tem, kar sem že povedal, morate vedeti, da sem izvedel za to zadevo na tak način, o katerem niti ne morete sanjati. Stvar pa stoji sedaj tako-le. Vi niste storili ničesar, kar bi lahko opustili, — ničesar, gotovo, kar bi vas delalo krivega. Vi niste bili niti krivi ropa, ko bi vendar lahko nemoteno ropali. Ničesar nimate prikrivati. Nobenega vzroka nimate prikrivati. Na drugi strani pa ste po vsakem nazoru časti zavezani priznati vse, kar veste. Sedaj je zaprt neki nedolžen človek, obtožen umora, katerega povzročitelja morete pokazati vi.« (Konec prih.)

komnih ljudi, ravno tako, kakor svojčas, ko je nesrečna reška resolucija v drugi izdaji zagledala luč belega dne. (Medklci.) V imenu našega tlačnega, toda probujenega ljudstva izjavljam, da smo z našimi hrvaškimi brati popolnoma solidarni. (Odobranje.) Razumem — kakor je rečeno — animoznost Hrvatov proti Avstriji, prosim vas pa, da pomislite, da Avstrija ni več del nemških zveznih držav, ampak da je nova država. (Medklci.) Avstrija je država, ki bo tako izgledala, kakoršna bodo ustvarili nje narodi sami!

Gospodje! Prosim vas torej, ne zamerite mi, ako opozarjam na to, da so se v tej Avstriji razmere tako izpremenile, da n. pr. sedita v ministristvu dva nekdanja pobratima v boju proti centralistično-germanizatoričnim težnjam in da najdemo pri velikem delu zastopnikov nemškega naroda vendarle več čuta za pravičnost in resnico kot pa pri Mažarih. (Živahno odobranje in pritrdjevanje), ki na podlagi svojih napačnih državnopravnih teorij sploh nobenega čuta za svobodo in pravičnost imeti ne morejo (ponovno odobranje). Zato izjavljam, da je prav, ako Hrvaška, Slavonija in Dalmacija hočejo postati neodvisne, toda pozabiti ne smejo, da tudi mi Slovenci spadamo k njim in zato morajo Hrvati zasledovati tako politiko, ki ne pusti v nemar Slovencev. (Odobranje.) Samostojna mora biti Hrvaška, toda ne sovražna Dunaju (Odobranje), ampak nasprotna Pešti, povsod in vselej in sicer v zavesti, da ima hrvaški narod v tem delu monarhije izpolniti veliko kulturno nalogo. (Odobranje.)

Poslanstvo Avstrije na Balkanu.

Gospodje! Ekzistenčna pravica naše države se opira na njeno balkansko politiko, kajti pravzaprav so nastale vse ženinitske pogodbe, ženinitske in ostale zveze od Friderika III. počenši vsled strahu pred turškim navalom. (Pritrjevanje.) Raison d'être — življenska pravica in naloga Avstrije — je bilo varstvo krščanske kulture pred polumesecem. In še dandanes je to njena naloga. Gospodje! Ta namen sočvišji krogi čutili, impulzi za skupno delo pa so prišli odspodaj, iz ljudstva. Spominjam samo na zborovanja kranjskih, koroških in štajerskih deželnih stanov, tudi na tista zborovanja, kjer smo se posvetovali skupno s Hrvati, ki vsa pričajo o tem dejstvu. Od bojev Ferdinanda I., od obleganja Dunaja leta 1529. pa do bosanske okupacije, se razvija zgodovina na podlagi teh faktov. (Odobranje.)

Spomnite se na leta 1683 do 1718, ko se je Avstrija pokazala kot osvoboditeljica balkanskih narodov! Takrat so balkanski narodi v Avstriji in v avstrijskih krogih videli svoje rešitelje (Odobranje). Avstrijski generali so takrat bili to, kar je danes makedonski izvrševalni odbor. (Pritrjevanje in veselosť.) Ludovik Badenski in general Piccolomini sta izkušala zanetiti v Albaniji, Bosni, Hercegovini in Makedoniji vstajo proti Turčiji. Cesar Leopold je 6. aprila 1690. obljubil, da bo narodom na Balkanu podelil iste verske in politične pravice, kakor ostalim podanikom avstrijskim. S to politiko smo si osvojili nazaj tudi Ogrsko — Ogrska je naša pars subjecta in subjugata (Veselosť in zelo dobro!) Jožef I. pa je nalogo Avstrije čisto potvaril. Hotel je vstanoviti centralistično nemško državo. Pokazalo se je, da Avstrija ne more služiti temu namenu in mu tudi ne sme.

Tukaj pa opozarjam še na to-le: Zakaj je tako malo znanega o teh dejstvih? Zato, ker je poučevanje zgodovine na naših gimnazijah pod vso kritiko. (Odobranje.) Zakaj nič ne povedo o zgodovinski važnosti Poljske in Rusije? Zakaj nas ne učijo zgodovinske in kulturne važnosti Češke? Zakaj ne kulturne važnosti nemštva? Zakaj? Zato, ker se dandanašnji zgodovina poučuje nekako beletristiško. To so leposlovne študije združene z matematiško zapomnjevavno umetnostjo. (Pritrjevanje.) Bodi pouk tak, da se navzamemo duha avstrijske drž. misli. Pravilno poučevanje zgodovine pa nas mora seznaniti tudi s stranikami v naši domovini in že fant v VIII. šoli mora, ko dela maturo, vedeti, kako se je politično življenje narodov razvijalo in razvilo. Potem ne bo več mogoče, da nas bodo Mažari s tem, da otroke že v prvih ljudskih redih napolnijo z zgodovinskimi lažmi in v resnici z veliko marljivostjo proučujejo in se navzemajo teh zgodovinskih potvar nadkriljevali nas, ki svoje lastne zgodovine ne poznamo in niti poznati ne smemo. (Pritrjevanje.) In zakaj posebno mi, ki smo slovenskega pokolenja, ne smemo poznati svoje zgodovine? Zato, ker nas imajo za sužnje in hlapce, ker nimamo niti pravice, samostojno misliti in se po teh mislih ravnati in delati.

Obtožujem avstrijsko državo in avstrijske vlade. Če vlade zdaj vidijo, da avstrijske državne misli nikjer več ni, so same krive tega. (Pritrjevanje.)

Mi državne misli nismo iz svojih src pregnali, učili nas je nikoli niso. Gospodje, s frazami, z zunanjim bleskom in čenčami, kjer um ne zapodade notranjega razvoja in zveze avstrijske državne ideje s praktično politiko in življenjskimi potrebami narodov, se ne vzgaja patriotizem!

Jaz opozarjam samo na dejstvo, da na Balkanu vsi narodi spoštujejo osebo našega cesarja, Avstrijo pa sovražijo. Kdor noče računati z dejstvom, da vlada v Črni gori, Srbiji, Bolgariji in Rumuniji resnično sovraštvo do naše države, ta o celi stvari nič ne razume. Če hočemo zasledovati balkansko politiko, moramo najprej premagati sovraštvo, ki tli

v teh narodih proti nam. Edin ključ do rešitve tega vprašanja so južni Slovani. Toda ti narodi, ki so svoj čas Avstrijo pozdravljali kot rešiteljico, so v svojih srcih sedaj naši največji sovražniki, dasi — kakor jaz dobro vem — osebo cesarjevo visoko spoštujejo.

V Dalmaciji n. pr. kak starinoslovec svoje izkopnine nalije na ta način varuje pred radovednimi očmi, da jih ponoči pokrije s črnožolto plahto. Kajti kakor hitro kak pošten Dalmatince to vidi, se prekriža, pravi: Porez! (davek) in urno zbeži. (Viharna veselosť!)

Tako je, gospodje, in če hočete delati zdravo balkansko politiko, morate predvsem zlomiti mažarski vpliv in pripoznati pomen južnih Slovanov. (Odobranje.) Zato boste sedaj razumeli, zakaj sem dejal, da bomo za svoje nacionalne zaveznice smatrali vse tiste stranke, ki se bodo z nami borile proti nadvladi Ogrske.

Še nekaj. Ogrji so pametni. V načrtu novega kazenskega zakonika se nahaja v § 20. sledeči odstavek: »Kdor z namenom siloma izpremeniti ustavo dežel ogrske krone ali del teh dežel ločiti od obstoječe ustavne zveze izvrši kako dejanje, ki vodi k temu namenu, se zaradi prestopka kaznuje z zaporom od 4 tednov do 3 let. Kazensko zasledovanje se vrši samo na pooblastilo ogrske vlade — kako milostljivo! — in le v toliko, v kolikor je zanjamčena medsebojnost.« Ta paragraf, gospodje, nikoli ne sme postati zakon, kajti drugače bi vsak, ki bi le približno tako misel iz mojega govora izven parlamenta izgovoril, tri leta sedel.

Na boj proti ogrskim šovinistom!

Upamo, da bodo besede, ki jih je svojčas izgovoril kralj Leopold, dobile nazaj svojo veljavo. Kralj Leopold je govoril o »innata heroici pectoris virtus«, o prirojeni moči južnaških hrvaških prsi in o »avita nominis croatici gloria et existimatio«, o starodavni slavi in časti hrvaškega imena. Gospodje! Ta sila in ta slava živi še danes in mi smo veseli, da živimo v času, kjer bomo imeli morda še priložnost z žrtvami dokazati, da nas je trdna volja, to slavo braniti. (Odobranje.) Sedaj se je vdomačilo geslo: Ločitev od Ogrske! Jaz nisem tega mnenja; naša dolžnost in naša pravica je, da izvolimo drugo geslo: Revizija dualizma. Pot za to je pripravljena — rešitev je v hrvaškem vprašanju. (Živahno odobranje.) Gospodje, pograbite ta zgodovinski trenotek in če hočete pokazati, da vam je na srcu velika avstrijska monarhija, zberite se okoli naših bratov Hrvatov. (Odobranje.) Pozabimo za sedaj nasprotstva, ki nas ločijo in naravnost korakajmo nasproti šovinizmu Weckerla in njegovih sodrugov. (Živahno dolgo trajajoče odobranje in ploskanje.) Hotel sem, da v tem parlamentu povzdignemo svoj glas proti ogrskemu ministrskemu predsedniku in njegovim sodrugom in nanje obrnemo besede, katere je Weckerle rabil nasproti Hrvatom. Te besede se — tako kakor jih razumem jaz — glase tako-le:

»Z vso odločnostjo in doslednostjo, in če bo treba z vso štrugostjo bomo težili za tem, da bodo mažarske težnje v vsakem oziru odgovarjale državni enoti in pravičnosti nasproti narodom avstrijskim.« (Odobranje.)

Gospoda! Danes moramo konstatirati, da nikoli ne bomo dopustili, da bi v imenu tega lažnjivega ogrskega državnega prava kak avstrijski vojak prekoračil mejo Hrvaške! (Živahno odobranje in ploskanje.)

Končal sem svoja akademiška izvajanja. Spoznali ste vzore mojega naroda, ki ga ljubim in za katerega hočem delovati do zadnjega trenutka svojega življenja. Oprt na skalnatotrdno zaupanje v Boga, navdahnjen od otroškozveste vere, se bori slovenski narod, katerega zastopniki sede na teh klopetih, za svoje pravo, svojo svobodo in svoj napredek. Bo li v tej zbornici, v tem boju našel dovolj zaveznikov? To je vprašanje. Angleški pregovor pravi: Where is the will, there is the way. Mi hočemo živeti, hočemo pa tudi, da vsi narodi te države živijo z nami in poleg nas mirno in zadovoljno v mogočni Avstriji. Voljo imamo. Vaša stvar je, gospodje, od rezultante vašega dela in vaših ciljev, pri katerih mala peščica naših zastopnikov ne pomeni mnogo, je odvisno in naloga vlade je, da pripravi za to tla. Mi čakamo, mi upamo! (Živahno odobranje in ploskanje. Govorniku častitajo.)

Državni zbor.

Dunaj, 24. julija.

GOSPOSKA ZBORNICA.

Včeraj je imela gosposka zbornica jako kratko sejo, ker proračunski provizorij ni bil še na dnevnem redu. Zbornica je hitro rešila zakona glede na razdelitev katastralnih parcel in evidenco zemljiško-davčnega katastra. Zgodilo pa se je prvič v gosposki zbornici, da je bila na zahtevo novega člana Adameka obljuba prečitana tudi v češkem jeziku.

Danes je gosposka zbornica imela daljšo sejo ter rešila proračunski provizorij. Začetkom seje je predsednik knez Windischgrätz izrazil željo, naj bi zbornica zborovala v zaporednih sejah, ko se nabere več gradiva. Dalje naj bi vlada tudi gosposki zbornici predlagala vladne načrte zakonov, ne pa vedno le poslanski zbornici.

Ministrski predsednik baron Beck je odgovoril, da noče prezirati gosposke zbornice. Dalje se je skliceval na svoj govor v poslanski zbornici, da hoče vlada posebno pozornost obračati na socialna vprašanja.

POSLONSKA ZBORNICA.

Nemški poslovni jezik.

Dr. Sylvester in tovariši so danes v imenu nemške zveze vložili naslednji predlog: »Paragraf 51. poslovnika naj se dostavi: Poslovni jezik zbornice je nemški.« Ta predlog se je izročil posebnemu odseku, ki se bode bavil z vladnim načrtom novega poslovnika. Pomenljivo je, da kršč. socialci in nemški socialni demokratje niso podpisali tega predloga.

Židovski jezik.

Gališki poslanec dr. Zobel je danes predlagal, naj se prekličeta dekreta iz l. 1814 in 1814, oziroma židovski jezik v Galiciji in Bukovini prizna kot deželni. Ta jezik mora biti gotovo zanimiv za jezikoslovce. Morda bodo židovski poslanci celo zahtevali stenografe v zbornici za hebrejske govore.

Minister za javna dela.

Koncem današnje seje hoče poljski poslanec Stviertnia predlagati, naj se ustanovi posebno ministrstvo za javna dela. Temu ministrstvu bi se pridružili razni posli, ki so sedaj razcepljeni v poljedelskem, notranjem in trgovinskem ministrstvu.

Mellioracije.

Danes je zbornica po daljši razpravi soglasno odobrila že objavljene resolucije proračunskega odseka, naj se izpremeni melioračni zakon, obenem pa primerno zvišata oba zaklada, iz katerih poljedelsko ministrstvo dovoljuje podpore za vodne zgradbe, vodovode, vodnjake, napajališča, uravnave rek in hudournikov itd. Kakor čujemo, bode vlada že letos ustregla tej splošni ljudski zahtevi, da se pospešijo razna nujna dela.

Toženi poslanci.

Med volitvami je padla marsikatera ostra beseda, ki je dala povod tožbi. Imunitetni odsek je predložil poročila o tožbah proti sedmim poslancem. Danes je zbornica rešila ta poročila. Ker pa je predlagal odsek, da se kršč. socialni poslanec Prohazka ne izroči sodišču, so se socialni demokratje uprli temu predlogu. Rieger in Pernerstorfer sta zahtevala v daljših govorih, naj se Prohazka izroči. Med burnim krikom in bučnim smehom sta soc. demokratom odgovarjala Bielohlavek in dr. Gessmann. Je pa tudi nečuvstvo, da ravno soc. demokratje zahtevajo sodno postopanje proti političnemu nasprotniku, ki ni objavil nekega popravka. Tega pa Prohazka tudi že zato ni mogel storiti, ker je dotični list predčasno prenehal izhajati. Zbornica je s 164 glasovi proti 93 odklonila soc. demokratsko zahtevo. Vendar je zbornica s to zadevo potratila najmanj dve uri časa.

Legitimačni odsek.

Dr. Šusteršič je nujno predlagal kot načelnik legitimačnega odseka, naj zbornica odobri volitve raznih poslancev, proti katerim niso bile vložene pritožbe. Zbornica je temu predlogu pritrdila brez ugovora.

Državne podpore.

Zadnja današnja točka je bila poročilo o mnogoterih nujnih predlogih za državne podpore vsled toče, povodnji in drugih uim. Za letos je vlada v ta namen odločila tri milijone kron. Ker pa je na milijone škode po raznih deželah, zato je vlada že v odseku obljubila, da hoče po potrebi uporabiti višji kredit. Oglašeni se seveda zopet mnogo govornikov, ki bi radi utemeljevali svoje predloge. V zbornici pa je velik nemir, ker se poslanci že pripravljajo na odhod.

Roškar generalni govornik.

Glavna govornika v tej razpravi sta bila češki poslanec Hráský in član »Slovenskega kluba«, štajerski poslanec Roškar. Roškar je v jedrnatih stavkih opozarjal vlado na mnoge škode vsled toče, povodnji in mraza, ki so na Štajerskem, Kranjskem in drugih deželah napravile mnogo škode kmečkim posestnikom. Vlada naj dobrohotno upošteva bedo prebivalstva ter dovoli tudi našim slovenskim krajem izdatne podpore. (Živahna pohvala.)

Govornikov je bila ogromna vrsta. Zato je tem pomenljivejše in častnejše, da so se vse stranke zedinile za slovenskega kmeta. Roškar, vojak po postavi, ponosnega, samozvestnega nastopa, mož, da ga je veselje pogledati, je s svojim prvim govorom pokazal, na kako visoki stopnji izobrazbe stoji naš kmet. Ljudsko šolo ima, a izobrazil se je tako z lastno pridnostjo, da se lahko kosa z možmi, ki so leta in leta trgli hlače po šolskih klopih. Veliko število poslancev ga je poslušalo. Pri trjevali so mu tudi nasprotniki; celo Malik je glasno odobral njegove krepke besede. Poudarimo: prvo zasedanje ljudskega parlamenta se je zaključilo z lepim govorom slovenskega kmeta.

Pri glasovanju se sprejme predlog podpornega odseka.

Benkovičeva interpelacija.

Nato se preberó interpelacije. Benkovič in tovariši interpelirajo finančnega ministra zaradi osebnih razmer na davkarji v Brežicah, nadalje poljedelskega ministra glede na regulacijo Save pri Brezovju, potem ministra za notranje zadeve zaradi odlašanja novih volitev pri okrajnem zastopu brežiškem.

Začkov češki govor. — Myslivec in agrarci preklicujejo.

Poslanec Sylvester vpraša predsednika, zakaj se je podpredsednik Začek s podpredsedniškega mesta poslužil češkega jezika. Dr. Weisskirchner odgovori, da Začek takrat ni govoril kot podpredsednik, ampak kot poslanec in kot tak ima pravico govoriti češko. Nato prekličó češki katoliško narodni poslanec dr. Myslivec žalitve, ki jih je izrekel proti

agrarnima poslancema Spačeku in Zazvorki, nato prekličeta še Spaček in Zazvorka, kar sta rekla žaljivega proti Myslivcu.

Nato predsednik zaključí zasedanje, želi poslancem vesele počitnice in naznani, da bo prihodnje sejo naznanil pismeno.

Nedeljski počitek v lekarnah. Interpelacija dr. Kreka.

Dne 18. decembra 1906 je stopil v veljavo novi lekarniški zakon. V § 8. pravi, da naj deželne vlade po posamnih deželah določijo tudi za lekarnne primeren nedeljski počitek. Ta stvar je za farmacevte silne važnosti, saj so glede na nedeljski počitek na slabšem nego tovarniški delavci. Primorska in češka vlada sta že izdali primerne določbe in lekarnarji se splošno niso nič upirali. Od drugih še ni glasov. Podružnica farmacevtovskega društva v Ljubljani je n. pr. že pred dvema mesecema vložila prošnjo na vlado, naj se tudi za Ljubljano izvrši imenovani § 8. Čuje se pa, da se dva lekarnarja ustavljata, in cela reč ne gre naprej. Dr. Krek je v tej zadevi stavil interpelacijo, ki v nji pozivlja ministra notranjih reči, naj poskrbi, da se pri vseh deželnih vladah najhitreje uredi nedeljski počitek po lekarnah.

Gostinčarjev predlog za oficijante.

Pisarniški oficijanti in pomočniki so poslali po svojih društvi poslancem vseh strank prošnjo za izdelanim načrtom zakona, ki naj bi ga zbornica sprejela. Nemški nacionalni Marckhl je zbiral razne stranke, naj bi podpirale predlog v tem zmislu. Zanimivo je, da se je obrnil pač na krščanske socialce in tudi na Hribarja, ne pa na »Slovenski klub«. Med njim in med našimi poslanci se je pač pokazalo že večkrat nepremestno nasprotje. Ta predlog sta prva podpisala dr. Baxa in dr. Drexel. Drugi enak predlog je vložil dr. Tomaszewski v imenu poljskega kola; tretji pa Gostinčar, da tudi »Slovenski klub« javno pokaže svojo resno voljo sodelovati v tem oziru v blagor imenovanega sloja.

Nemška zveza.

Dunaj, 25. julija. V utemeljevanju resolucije, ki so jo sklenile v plenarni seji združene nemške napredne stranke, je včeraj povdarjal dr. Waldner, da se je nemško-napredna zveza v vseh skupnih vprašanjih dobro obnesla in upa, da bode imela uspehe tudi v bodoče ter da bode zveza še trdnjša tembolj, ker stremljenje, novo zbornico poslovati, ni le ne ponehalo, ampak celo naraslo. Vlada je navzlic vsemu svarjenju šla Čehom preveč na roko; sadovi te naklonjenosti že zoré, saj si je prvi podpredsednik dr. Začek s predsedniškega mesta dovolil češki nagovor. Zoper to nepostavnost mora zveza odločno protestirati in ponovno vlado svariti, naj ne pusti, da se enotni poslovni jezik v zbornici, ki je v rabi že 40 let, in tudi popolnoma v zmislu opravičeni, počasi odpravi. Zveza mora svoje delo nadaljevati ne le v parlamentu, ampak tudi v deželnih zborih, zlasti pa med ljudstvom, bojujoč se proti trem najhujšim sovražnikom: slovanstvu, klerikalizmu in socialni demokraciji, da ohrani svojo posest. Doslej uspehi niso bili veliki, ker je bilo zasedanje prekratko, jeseni, ko pridejo na vrsto večja vprašanja, bode drugače. Vedno pa bode varovala pravice in koristi nemškega naroda, zlasti svobodo vesti in znanosti.

Osrednja zadržiška blagajna.

Dunaj, 25. julija. Načrt zakona o ustanovitvi osrednje zadržiške blagajne, ki ga je vlada predložila v prejšnjem zasedanju, a ni bil rešen, pride v jesenskem zasedanju zopet na vrsto. Vlada je sklenila, da vloží za začetek 5 milijonov kron, s čimer si hoče zagotoviti vpliv na bodoči zavod.

Dijete poslancev.

Praga, 24. julija. »Hlas Naroda« pozivlja češke poslance, naj dijete, katere bodo vlekli med poletnimi počitnicami, darujejo kmetom, katerim je zadnja povodenj uničila posestva. List ostro obsoja, da bodo poslanci med počitnicami vlekli dijete (nad 700.000 K) ter pravi, da ta slučaj dokazuje, kako potrebno bi bilo dijetno vprašanje rešiti v zmislu stalne letne plače.

Tragedija na Daljnem Vzhodu.

(Iz knjige Mc Kenzieja o Koreji.)

(Cesar I Höng. — Japonci umorili cesarico. — Obupni boj.)

Na Daljnem Vzhodu se vrši pretresljiva tragedija. V Evropi je ne zasledujemo bogve kako marljivo in vendar se gre za deset milijonov ljudi. To pohaja tudi od tega, ker je le malo poznavavcev korejskih razmer v Evropi. Najboljše pozna Korejo Anglež MacKenzie, ki nam v svoji izvrstni knjigi o vzrokih in razvoju korejske tragedije pripoveduje sledeče:

Cesar I Höng, ki je vsled pritiska Japoncev sedaj moral odpovedati se prestolu, je bil tisti, ki je z jasnim pogledom odstranil vse ovire, ki so se v Koreji nepredorno visoko in vztrajno postavljale nasproti prodiranju zahodne prosvete. Pred tridesetimi leti je bila Koreja tuje docela nedostopna. I Höng je zasedel prestol mlad in čvrst, neomejen gospodar nad življenjem in smrtjo desetmilijonskega ljudstva. Odprl je vhod v Korejo na stečaj in prišli so Angleži, Američani ter Japonci. Prišli so podjetniki, klativitezi, misionarji in diplomati. Vladarica temu krogu je bila pogumna in inteligentna cesarica. Reformirala se je uprava, inozemski zdravniki in učitelji so zasedli vplivna mesta.

Toda Japonci so spoznali važnost Koreje za svoje protiruske in protikitaške načrte. Tragedija se je začela in sicer krvavo. Korejci so spoznali, da Japonci hočejo uničiti njihovo svobodo. Proti Japoncem se je začela razširjati opozicija, kajti Korejci so sila domoljubni narod. Japonci so izvedeli, da stoji domoljubnemu gibanju na čelu cesarica. V temni noči 8. oktobra l. 1895. so se iz japonskega poslanstva priplazili vojaki v cesarsko palačo in prišli do sob cesaričin. Vojake je poslal v palačo izrečno japonski poslanik v Söulu, grof Miura. Vojaki so pregnali korejske straže in zasedli vse vhode in izhode iz palače. Nato so najeti morilci hiteli v sobe, kjer je bivala cesarska rodovina. Najprej so zasledili cesarja in prestolonaslednika. Vlekli so ju za lase v drugo sobo in pahnili vun. Potem so hiteli po strmih lesenih stopnjicah v zgornje nadstropje k ženam. Prestolonaslednico in dvorne dame so vrgli dol po stopnjicah, hišnemu ministru pa, ki je prihitel pogledat, kaj se godi, so odsekali obe roki. Vzlic temu je hitel povedat kralju kaj se je zgodilo, pa je na pol pota omahnil in se mrtev zgrudil. Cesarica je medtem skočila skozi okno v park. Toda morilci so jo zasledili in z bodali podrlí na tla. Vprašala je, ali še živi prestolonaslednik. Neki Japonci ji je skočil nato na prsi in jo zabodel. Se je živela. Nato so živčevje položili na hitro znešeno grmado in jo zažgali!

Japonska vlada je odpovedala svojega poslanika in ga postavila na zatožni klop. Dobil je malo kazen. Cesarja pa je Japoncem vdana stranka v njegovi palači stražila. — I Höng je zbežal v rusko poslanstvo. Odkar je cesarica bila umorjena, je I Höng postal boječ, neodločen, potr. Iz velike palače se je preselil v malo. Mac Kenzieju je nekoč dejal: Bil sem nekaj desetletij cesar, toda nikoli nisem našel človeka, ki bi bil z menoj govoril kakor s človekom in mi povedal resnico. Vsi ljudje se laskajo. —

Japonci so prišli nazaj v Korejo, topot z derno armado. Cesar je jel sklepati pogodbe z drugimi državami, kjer se je priznavala suvereniteta in integriteta Koreje. Toda vse ni nič pomagalo proti Japoncem z njihovo železno in kruto vstrajnostjo. Cesar je prosil Roosevelta za posredovanje, toda Roosevelt je moral molčati. Ko so pa prišli Japonci in ga hoteli prisiliti, da izroči vodstvo vseh zunanjih diplomatskih poslov Japonski, je domoljubni, obupni cesar zaklical: Rajši se zastrupim! Toda Japonci so pogodbo sami postavili in sami pritisnili nanjo državni pečat korejski. Nato so cesarju vzeli vse vojake in vse straže in niti perice niso pustili v cesarjevo palačo, ne da bi jo natančno preiskali. Naposled se je I Höngu posrečilo odposlati na haško mirovno konferenco svoje zastopnike, s prošnjo do velesil, naj mu pomagajo, razveljavijo krivično pogodbo z Japonsko in Koreji vrnejo svobodo. Zaman! Japonci so ga prisilili, da se je s krvavečim srcem odpovedal prestolu.

In sedaj sedi na prestolu starodavnega cesarstva bebec, ki je igrača v japonskih rokah.

Söul, 24. julija. V Söulu so Japonci proglasili obsedno stanje. Novi cesar je že nastopil vlado in v posebnem razglasu ljudstvo pozval k lojalnosti. Včeraj se je prejšnji cesar še enkrat formalno odpovedal prestolu.

ČEŠKI DEŽELNI ZBOR.

Dunaj, 24. julija. Vsled posredovanja ministrskega predsednika bo najbrž mogoče pred razpustitvijo češkega deželnega zbora sklicati še eno zasedanje, ker so Čehi sprejeli pogoj nemških poslancev, naj se deželni zbor v tem zasedanju bavi zgolj z gospodarskimi vprašanji in politična puste na stran.

TRGOVSKA POGODBA S SRBIJO.

Dunaj, 25. julija. Trgovska provizorična pogodba med Avstro-Ogrsko in Srbijo bode kmalu sklenjena. Dočim je srbska vlada doslej zahtevala, da se naj sklene definitivna trgovska pogodba, je v ministrskem svetu ki se je vršil 22. in 23. t. m., odobrila, da se sklene začasno samo provizorij. Tukajšnji srbski odposlanci so že dobili navodila, o katerih se bodo danes posvetovali v zunanjem ministrstvu srbski in avstro - ogrski odposlanci. Začasna pogoba naj bi veljala samo do 1. januarja 1908.

SKANDAL V MILANU.

Papež odredil preiskavo ženskih zavodov.

Rim, 24. julija. Papež je vsled škandaloznih dogodkov v »ženskem vzgojevališču« v Milanu, katerega je vodila lažiredovnica Fumagalli, odredil preiskavo vseh vzgojevališč v Italiji, katere vodijo redovnice. Preiskava, ki se je najprej izvršila v Rimu, je pokazala, da je tudi v Rimu polno vzgojevališč, katere vodijo privatne ženske, ki se izdajajo za redovnice in nosijo redovniško obleko, dasi niso. Tako »benediktinke« v Campo Marcio, »redovnice« v vili grofice Fiore in neki zavod, ki se baha, da stoji pod varstvom kraljice vdove Margarine in nekega rimskega poslanca. Tak zavod se celo nahaja v neki ženski krojačnici. Rimski kardinal-vikar je pozval te ženske, da odložijo takoj redovniško obleko in je vse take zavode naznanil policiji.

AFERA NASI.

Rim, 24. julija. Senat je včeraj kot drž. sodišče s 114 proti 5 glasovom potrdil aretacijo Nasija, zavrnil njegovo prošnjo, naj ga začasno puste svobodnega ter pooblastil predsednika, da določi zapore za Nasija in Lombardija.

Rim, 24. julija. Danes popoldne je ravnatelj ječe »Regina coeli« izročil Nasija in Lombardija redarstvu. Prvega so prepeljali v

njegovo stanovanje. Lombardija pa na polikliniko, ker je bolehen.

Rim, 24. julija. Vsled senatovega sklepa glede Nasija so nastali v Mesini veliki nemiri. Množica je razbila finančne stražnice in napisne deske na sodišču. Mir so napravili šele mornarji z vojnih ladij.

RUSKO-JAPONSKA ZVEZA.

Tokio, 24. julija. Svet japonskih državnikov je obravnaval o rusko - japonski zvezi. Pogodba je skoroda končana in sklenjena. Objavila se bo še pred objavljenjem trgovinske pogodbe med obema državama.

RUSIJA.

Nove ruske oklopnjače.

Berolin, 23. julija. Iz Petrograda poročajo: V baltički ladjedelnici in v oni admiralitete delajo priprave za gradnjo več ogromnih oklopnjač, katerih vsaka bo imela po 22.000 ton. Načrte je izdelal tehniški urad ministrstva vojne mornarice. V prvi se bodo na teh ladijah uvedli kotli z nafto, ki popolnoma konsumirajo kurivo, ne da bi se pri tem kadilo. Zato bodo odveč dimniki in tudi tudi kurjačev ne bo treba toliko.

Dnevne novice.

+ **Poslanca Štreklja nezgode.** Zastopnik goriških liberalcev v državnem zboru Štreklj se, kakor znano, ne odkljuje baš po preveliki bistroumnosti. Včeraj je zamenjal poslansko zbornico z gosposko in jo je mesto med poslance, kjer je njegov sedež, krenil naravnost v zborovalnico gosposke zbornice sredi med zlahtne plemiče. Visoki gospodje so novodošla člana perske zbornice z začudenjem ogledovali, dokler niso prišli na to, da je ta imenitni mož Štreklj, potovalni učitelj in poslanec iz goriškega Krasa. Predsednik gosposke zbornice, knez Windischgraetz, je poslal k Štreklju, ki se je šopiril med visoko gospodo, grofa Marenzija, vodjo gosposko-zbornične predsedstvene pisarne. Marenzi je Štreklja uljudno opozoril, da se je zmotil in da je poslanska zbornica na drugi strani. Štreklj pa se še vedno ni zavedal svoje zmote in se je začel z grofom Marenzijem kregati. Ta je nato seveda Štreklja odločno zavrnil in mu pokazal vrata. Tako žalostno se je nehal prvi in zadnji nastop Štreklja v zbornici lordov. Ubogi Štreklj! Saj je glede na svoj osební značaj boljši kakor Gabršček, ki ga je poslal na Dunaj in le to napako ima, da nima ne govorniškega ne drugih talentov in da brezmejno spoštuje Hribarja, s katerim se glede na duševno obzorje častno meri. Samo tega še ni storil Hribar, da bi poslansko zbornico zamenjal z gosposko, dasi bi rad, če bi se dalo.

+ **Črevljár, klobučár, trgovec, politik in tiskar obenem** je Andrej Gaberšček v Gorici. To nam spričuje njegov »slovanski« kiosk v Gradežu. V tem kiosku namreč prodaja Gaberšček razne nemške in nekaj slovanskih listov, razglednice, črevlje, klobuke, robce in nemškutarijo. Ta mož tako vpíje o slovanstvu, a ima v svojem »slovanskem« kiosku nastavljenoko žensko, ki ne razume ali noče razumeti slovensčine in ostentativno govori nemško. Ali ni mogel dobiti za ta posel nobene Slovenke? Ali mar nočejo k njemu? Zakaj v svojem kiosku širi Gaberšček nemškutarijo?

+ **Iz Kroke** se poroča: Ob priliki 25-letnice domačega župnika gosp. Franca Hoenigmana, kanonika Kalana, monsignora Jakliča in Franca Kreka je zopet pokazala Kropa, kako spoštuje svoje duhovnike. Na predvečer slavnosti so goreli kresovi, razsvetljen je bil trg in domači pevski zbor je priredil bakljado ter zapel tri mične pesmice gospodom srebrnomašnikom. Na dan 25-letnice same je ljudstvo prenehalo z delom ter se vdeleževalo sv. maš, katere so gospodje jubilatnje darovali. Želim vrlim gospodom, da jim da Bog dočakati še prav mnogo let, želimo pa tudi, da se vresničujejo besede govornika monsignora Jakliča: Naj ostane trg Kropa tako veren in duhovščini tako vdan, kakor je pokazal ob tej priliki.

+ **Strah pred »Velegrajsko kugo«.** Piše se nam: 24. julija smo hoteli letošnji kranjski osmošolci otvoriti na Koroškem v Šmarjeti slovensko knjižnico s slavnostnim govorom, dramatično predstavo »Zamujeni vlak« in s par deklamacijami. Toda koroška oblastva so zasledila najbolj gotovo na podlagi izpovedbe kakega nemčurja v tistem kraju škrlatinko in zaradi nevarnosti, da bi se bolezen ne razširila, prepovedala slavnostno otvoritev. Koliko je na tem, se lahko spozna iz dejstva, da se je še isti dan z lece pri nedeljski maši naznanilo, da je bolezen proč in da gredo otroci že lahko v šolo, razven otroci iz onih dveh (samo dveh!) hiš, kjer je bila razširjena škrlatinka. Pa tudi ti otroci so bili že zdravi! Torej sploh nobene nevarnosti ni bilo in oblastem je bilo tudi dobro znano, da je bolezen ponehala. Sicer pa tudi naša predstava ni bila za otroke. — Vkljub prepovedi smo se kar dopoldne po maši v gostilni nekoliko pomenili, zakaj so knjižnice tako važne za Korošce, da naj jih z veseljem vsprejmejo v svojo sredo. Veselica seve, je morala odpasti. — Popoldne, ko smo se razhajali na vse strani, nas je pa že posetil svetel bajonet, simbol javnega miru in varnosti na Koroškem. — Mi gremo na dan in vas je strah, kaj ne?

+ **Vabilo k slovesnemu blagoslovljenju zastave »Katoliškega slovenskega izobraževalnega društva« v Dobu,** ki se vrši v nedeljo, dne 28. julija 1907. Pri slovesnosti sodeluje iz posebne prijaznosti slavna domžalska godba. — Spored: Dne 27. julija: Ob deveti uri zvečer: Podoknica kumici, blagorodni gospodični Mariji Vilar. Dne 28. julija: Ob 9. uri dopoldne: Dohod društvenikov in po-

zdrav kumice na njenem domu »Pri Matije-
vih«. Ob tri četrt na 10. uri dopoldne: a)
Skupen odhod v župno cerkev sv. Martina;
b) blagoslovljenje zastave; c) sveta maša s
slavostnim cerkvenim govorom; d) pozdrav
gospodu blagoslovitelju. Ob pol 4. uri popol-
dne: Veselica v prostorih g. Boštjana Zar-
nika.

+ **Železnica na Triglav.** Železniško mini-
strstvo je dalo stavbinskemu adjunktju av-
strijsko- ogrske državnoželezniške družbe in
privatnemu docentu v Pragi dr. Frideriku
Steinerju enoletno dovoljenje za tehniška de-
la za železnico od Bohinjske Bistrice na vrh
Triglava.

+ **»Slovenska krščansko-socialna zveza«**
se udeležijo po deputaciji z zastavo prihodnjo
nedeljo slavnosti v Dobu. Odhod iz Ljubljane
s kamniškim vlakom ob 7. uri 28 minut zju-
traj. Kdor se hoče pridružiti, dobro došel!

Deželni predsednik v Logatcu. Gospod
deželni predsednik se je pripeljal sredo
zjutraj ob pol 7. uri v Logatec. Na kolo-
dvoru ga je pozdravil obč. odbor dolnje-
loški z gospodom županom Mulleyom. Po-
tem je v glavarstvu sprejemal vizite. Po-
klonili so se mu uradniki, domača duhov-
nika, občinski odbor iz Planine pa oba
vodji šol v Gor. in Dol. Logatcu. Gosp.
Lenassi, župana gorenjelogaškega s svojim
odborom ni bilo. V škripcih je bil gosp.
Punčuh, nadučitelj v Gor. Logatcu. Gosp.
Lenassi, predsednik krajnega šolskega sveta
mu je preproval razobesiti zastavo — sam
bi jo bil pa rad. Sploh je bilo pa le malo
zastav, na pošti, pred glavarstvom, na žup-
nišču in še par drugih. Ob pol 12. uri se
je deželni predsednik odpeljal v Idrijo. —
Danes zjutraj v Cirknico in v Lož.

— **Celodnevni čebelarški tečaj v**
Ilirski Bistrici se je vršil 21. t. m. pri gosp.
Žnidaršiču. Tečaja so se poleg domačih
čebelarjev udeležili tudi čebelarji iz Primor-
ske in Koroške. Predavali so: gospod nad-
učitelj Likozar o organizaciji čebelarjev in
o glavnih napakah naših čebelarjev. Gos-
pod nadučitelj Humeč o anatomiji čebel in
o čebelnih boleznih. Gosp. Žnidaršič o iz-
goji matic za kupčijo. Gosp. Žnidaršič nam
jo tudi praktično pokazal, kako se odvzame
med čebelar ter kako se isti v izmetalnici
iztoči. Pokazal nam je tudi, kako se napravi
umeten roj za kupčijo in še več drugega.
Njegov čebelnjak in vsa njegova čebelo-
reja je tako vzorna, da bi si jo moral res
vsak napreden čebelar ogledati. Za svojo
prijaznost in svoje mojstrsko izkazovanje
je našel obilo pohvale.

— **Ustanovni čebelarški shod v**
Bršljinu pri Novem mestu se vrši 28. t. m.
ob 3. uri popoldne pri Čefidlu. Predavala
bosta gosp. nadučitelja Ant. Likozar in M.
Humeč.

— **Veliki goljufiji in tatvinam v skla-**
dišču c. kr. pionirskega oddelka v Pulju je
prišel na sled poveljnik puljske policije
Hassek. Kompromitirana sta bivši socialno-
demokratski kandidat Nikolaj Martin in ko-
vinar Napoleon Tuis.

— **Voda v Postojni kriva legarju.** Gra-
ška univerza je preiskala postojnsko vodo in
dognala, da so od štirih postojnskih vodnjak-
ov trije okuženi. Dosedaj je v Postojni na
legarju obbolelo 27 oseb.

— **Štrajk pri novem predoru skozi Ture.**
Ker so štrajkujoči delavci v Mallnitzu na ko-
roški strani vsled zapore njihovih voditeljev
in zaplembe rdečih zastav zelo razburjeni,
je došla v Mallnitz stotinja lovcev iz Beljaka.
V Böcksteinu na solnograški strani je štrajk
končan.

— **Pasivna rezistenca privatnih železni-**
ških uslužbencev. Sredo so se na Dunaju vr-
šili trije shodi uslužbencev privatnih železnic.
Ako delodajalci uslužbencem v teku enega
meseca ne ugrade, začno slednji pasivno rezis-
tenco.

— **Porotne obravnave v Novem mestu**
se prične dne 26. avgusta.

— **Državno podporo 2000 K** je dovolilo
ministrstvo živinorejski zadrugi v Selcih.

— **Silna toča** je pobila tudi po občini Lo-
kvica na Belokranjskem. Vinogradi so skoro
vsi uničeni.

— **Umrl** je posestnik Pezdirc v Slamni
vasi pri Metliki.

— **Za 13.350 kron** dragocenosti je 23. t.
mes. ukradel v vili Bartoli na Škorklji pri
Trstu neznan tat, ki je v to svrhu vlomil
omare.

— **Prva hrvaška železolivarna** se snuje
v Zagrebu kot delniška družba. Glavnica bo
znala 400.000 K v 400 delnicah po 100 K.
Priglasje sprejema do 31. avgusta dr. Lav.
Mazzura v Zagrebu. Med glavnimi snovatelji
je Živnostenska banka v Pragi.

Ljubljanske novice.
LJUBLJANSKA KIRKE.
Magistrat deželnega stolnega mesta
Ljubljane.
Št. 28.885.
Uredništvu dnevnika »Slovenca« v Ljubljani,
Kopitarjeve ulice št. 2.
Glede na članek »Ljubljanska Kirke. Ne-
čuvstvo čarodějstvo v občinskem svetu«, pri-
občen v ljubljanskih novicah »Slovenca« z
dne 16. t. m., št. 161, prosim kot predsednik
občinskega sveta ljubljanskega za priobčitev
naslednjega uradnega popravka po predpisih
§ 19. veljavnega tiskovnega zakona:
1. Ni res, da sem izjavil v seji občinskega
sveta dne 15. t. m., da je bil protest v Prof-
tovi aferi od občinskega sveta sklenjen so-

glasno (t. j. občinskega svetnika Megliča pred-
log soglasno sprejel).

2. Res pa je, da se moja izjava v nave-
deni seji ni dotikala prav nič glasovanja o g.
Megličevem predlogu in morebitne soglasnosti
njegovega sprejetja, marveč je, ker so časniki
v svojih poročilih vrgli skupaj glasovanje o
g. Megličevem predlogu z mnenjem občinske-
ga sveta o Profptovi zadevi tako, kakor da bi
se nekateri občinski svetovalci z nameranim
imenovanjem g. Profpta strinjali, zgolj povdar-
jala, da so bili v seji dne 18. julija t. l. vsi
občinski svetovalci jedini v tem, da se ima
občinski svet zavzeti proti Profptu; jedini si
le niso bili o načinu postopanja in so zato,
a le zato, nekateri gg. občinski svetovalci se
vzdržali glasovanja o. g. Megličevem pred-
logu.

Moja izjava se je glasila dobesedno:
»Vzpričo netočnim časnikarskim poročil-
lom o zadnji seji občinskega sveta zdi se mi
potrebno konstatovati, da je bil občinski svet
— kar dokazuje tudi sejni zapisnik — glede
meritoričnega protesta v zadevi Profpt, v res-
nici soglasen in da se je ponekod v javnosti
napačno razumevalo in tomačilo postopanje
nekaterih gg. občinskih svetnikov, zlasti pa
tovarišev Šubica in dr. Trillerja, katerima
vsled tega tudi klub občinskih svetnikov ni
imel ničesar očitati.«

3. Da odgovarja položaj, kakor je nave-
den pod 2., povsem dejstvom, kaže izjava g.
občinskega svetnika Šubica v prerokani seji,
da »želi isto, kar želi predlagatelj (g. Meglič),
t. j. odpora v zadevi Profptovi, in izjava gos-
poda dr. Trillerja v isti seji, da je »meri-
torno za Megliča predlog in ga podpisuje z
obema rokama«.

4. Te dve izjavi, ki se nahajata tudi v
zapisniku dotične seje, upravičujeta me do-
cela, da sem se v svoji pod 2. navedeni iz-
javi smel in moral sklicevati na sejni za-
pisnik.

5. Nisem pa nikdar trdil, da stoji v se-
nem zapisniku, da je bil sprejet g. Megličev
predlog soglasno.

O sprejetju tega predloga se izjavlja za-
pisnik: »Predlog (sc. g. K. Megliča) sprejet z
vsemi proti 5 glasovom.«

Ni torej res

6. da bi bil jaz izjavil, da je bil protest
sklenjen soglasno;

7. da bi se bil v dokaz tega skliceval na
zapisnik;

8. da je zapisnik neresničen in da torej
laže;

9. da mi je resnica deveta briga, in

10. da sem kot župan lagal s predsedni-
škega mesta.

11. Res je marveč, da odgovarja zapisnik
popolnoma dejstvom in da sem govoril, po-
dajajoč svojo pod 2. navedeno izjavo, čisto
in golo resnico.

12. Ni res, da »zapisnikar Govekar vedno
šeke pozneje zmaši zapisnik, sproti nič ne za-
piše«.

13. Res pa je, da si g. zapisnikar Govekar
ne le način vsakega sklepa, temveč tudi glav-
ne točke vsake razprave občinskega sveta
sproti zabeležuje vestno in natančno (primer-
jaj n. pr. pod točko 3. in 5. tega popravka
navedene podatke iz zapisnika), ker bi sicer
zapisnika sploh sestaviti ne mogel.

Na Dunaji, dne 20. julija 1907.

Župan kot predsednik občinskega sveta:
Iv. Hribar.

Ij **Golob z Dunaja.** Danes, dne 25. julija,
je priletel tuj golob in pridružil domačim, ki
so krog polne dobili zobati. Živalica je krot-
ka in se pusti prijati. Na nogah ima obročka
z napisom »Dunaj«. Osedel je na Radeckeja
cesti št. 11.

Ij **Umrla je** v Ljubljani gospa Pavla Žer-
jav, soproga trgovca in posestnika na Vačah
pri Litiji. — Umrla je kapelnikova hčerka
Vera Benišek, stara 14 mesecev.

Ij **Radi sovodstva** se je vršila včeraj pred
tukajšnjim okrajnim sodiščem obravnava
proti bivšemu čevljarju Železniku, njegovi so-
progi in uradnikovi vdovi Milost. Obravnava
se je včeraj preložila na nedoločen čas, da
se zasliši še nekaj prič.

Ij **Odlikovana dekla.** Za 40-letno zvesto
službovanje je dobila častno svetinjo dekla
Barbara Vidic.

Ij **Na čast vsem Anam in Anicam** se
vrši danes zvečer na vrtu hotela »Union«
velik vojaški koncert polnoštevilne vojaške
godbe štev. 27 pod osebnim vodstvom g.
kapelnika Christoph. — Začetek ob pol 8.
uri zvečer, pri slabem vremenu se vrši kon-
cert v veliki dvorani

Ij **Za poštarja na Studencu pride** do-
sedanji paznik prisilne delavnice g. Steyer.
Znani joža gre v penzijo.

Štajerske novice.

š **Cene mesa v Gradcu.** Meseca avgusta
bodo prodajali v Gradcu volovsko meso kilo-
gram z doklado 14 dekagramov od 1 K 28 h
do 1 K 60 h, brez doklade goveje meso pr-
vega razreda kilogram 1 K, goveje meso z do-
klado 19 dekagramov kilogram od 1 K 4 h
do 1 K 36 h, brez doklade pa kilogram 1 K
70 h.

š **Prememba posestva.** Nekdanjo ja-
godičevo hišo v Šmarijah pri Jelšah je kupil
g. Habijan, mesar v Celju od tamošnje po-
sojilnice za 53.000 K. V začetku avgusta
odpre se zopet gostilna.

— **Razstavo kuncev** priredi o priliki »je-
senskega sejma« v Gradcu »Štajersko dru-
štvo za rejo kuncev«. Z razstavo bo združena
gostilna, v kateri bo dobiti na vse načine pri-
rejeno meso kuncev, da se bodo obiskovalci
sami prepričali, kako okusno in dobro je
to meso.

š **Ljubezniv soprog** je Jakob Steble, ki
ga rad pije. Ko je natrkanega soproga žena
svarila, jo je tako pretepal, da ji je zlomil
obe roki in jo je hotel ubiti s sekiro, kar pa
je preprečil sin. Pijani Steble je nato dirjal
za sinom in vrgel sekiro za njim, ne da bi
ga zadel. Zaradi svojih junaštev je dobil v
Celju nagrado v obliki osem mesečne tež-
ke ječe.

š **Promoviran** je bil 17. t. m. za doktorja
prava gospod Ivan Trstenjak, bivši duhovnik,
sedaj odvetniški koncipijent v Mariboru.

š **Veleposestvo Švije pri Zidanem mostu**
je prodala celjska mestna hranilnica Dunaj-
čanu Juliju Horniku za 42.500 K.

š **Dovoljenje za zasledovanje rude** v celj-
skem revirju se je podelilo za eno leto Dunaj-
čanoma prof. Evgenu Kunsemu in posestniku
Avg. Opawskemu.

š **Napad.** Zaradi neke malenkosti so na-
padli v Storah dr. Hrašovčav pisar Feliks Ta-
vornik, zidar Anton Pillich in delavec Franc
Schober zakonska Graher. Moža so z udarci
na glavo pobili na tla, kjer je ležal dalje časa
v nezavesti. Žena njegova je klicala na po-
moč, nakar jo je eden izmed napadavalcev
udaril tako s pestjo po obrazu, da se ji je vlila
iz ust in nosa kri in da se je zgrudila neza-
vestna poleg svojega soproga.

š **Imenovan** je za nadučitelja v Petrov-
čah g. Ljudevit Černež.

š **Za opata benediktinskega samostana v**
Admontu je bil dne 24. t. m. pri prvi vo-
litvi izvoljen profesor teologije dr. Osvin
Schlammadinger. Novi opat je bil rojen dne
24. julija 1868.

Koroške novice.

k **Umrl** je 23. t. m. v Zgornji Goričici pri
Celovcu brat bivšega vojnega ministra eks-
celenca Anton vitez Pittreich, fcm. itd., star
69 let. Truplo prepeljejo na Dunaj.

k **Poveljnik III. armadnega zbora** pod-
maršal Oskar Potiorek je došel v Celovec
dne 25. t. m., ob 7. uri zvečer.

k **Pekovska stavka** se pripravlja v Ce-
lovcu. Pekovski pomočniki zahtevajo povi-
šanje plače, dvanajsturni delavnik z odmori
in pa nedeljski počitek.

k **Omejitev blagovnega prometa ob ce-**
sarskih vajah na Koroškem. Ker bodo meseca
septembra prevažali veliko vojakov, je po-
trebno, da se na progah državne železnice
beljaškega in tržaškega ravnateljstva in na
progah južne železnice za kratko dobo omeji
promet blaga.

k **Najdeni okostnici.** Pretekli teden so na-
šli v Muti pri zgradbi neke ceste dvoje člo-
veških okostnic. Sodijo, da se je moralo pri-
petiti pred leti kako hudodelstvo. Okostnici
sta bili le malo pokriti z zemljo in že tako
razdžani, da niso mogli ničesar sklepati o vz-
roku smrti. Okostnici so pokopali na poko-
pališču. Tudi v celovski okolici so našli člo-
veško okostnico.

k **Vlom v poštni urad.** Ponoči od 22. na
23. t. m. so zopet nameravali neznanci vlo-
miti v bistrski poštni urad v šentviškem okra-
ju. Vlomilci niso ničesar ukradli.

k **Na Dobraču** se otvori dne 28. t. m.
novo zavetišče s primerno slavnostjo.

k **Celovškimi županovim namestnikom** je
zopet izvoljen Haderer.

k **Red železne krone tretje vrste** je po-
deljen ob vpokojitvi beljaškemu gimnazijske-
mu ravnatelju A. Zeehetu.

k **Na vaje** se je podal 23. t. m. celovski
divizijski artiljerijski polk št. 9. Odpelje se v
Krško, kjer ima strelne vaje. V Celovec pri-
de polk nazaj šele po končanih cesarskih
vajah.

Razne stvari.

Ruskega ogleduha, častnika Krylova, so
včeraj zaprle avstrijske oblasti in odvedle v
Lvov. Krylov je špioniral na trdnjavi Prze-
mysl.

Žensko volivno pravico za municipali-
tete in grofovške svete je sprejela angleška
zbornica lordov.

Poletni sneg. Dne 22. t. m. je snežilo v
Bukovini pri Prutu.

Vsi moški so se izselili v Ameriko iz
zgornjeogrške vasi Kerisova. Zadnji je zapu-
stil vas krajni sodnik. Žene, ki so ostale v
vasi, so si izvolile nato sodnikom neko ener-
gično 24letno žensko.

Roparske umore v Danosu in Gyoñu so
zvršili cigani, ki so jih zaprli. V rani nekega
ranjenega cigana so našli kroglo iz puške
umorjenega današkega gostilničarja. Ranjeni
Szabok je spoznal več ciganov. Med zaprtjo
ciganske sodrgo je ciganka, velika dva metra.
Ciganske roparje zapirajo še naprej.

Telefonska in brzojavna poročila.

IZPREMEMBA NA GORIŠKEM
GLAVARSTVU.

Gorica, 25. julija. Poroča se, da v
kratkem odstopi goriški okrajni glavar grof
Henrik Attems in prevzame na tržaškem na-
mestništvu referat za nauk in bogočastje na-
mesto grofa Marenzija, ki gre v pokoj. Na
mesto Attemsa pride v Gorico okrajni glavar
iz Judenburga, grof Meran.

VELIKA AKCIJA ZA SPLOŠNO IN ENAKO
VOLIVNO PRAVICO.

Praga, 25. julija. Češka in nemška so-
cialna demokracija pripravljata veliko akcijo
za splošno in enako volivno pravico v dežel-
nih zborih.

OBSOJENA DRUŽBA ZA PRESKRBO
VODE.

Gradec, 25. julija. Tukajšnja družba za
preskrbo vode je bila obsojena na 18.000 K.
Zgradbe za vodo mora popolnoma nanovo
zgraditi.

JAPONSKA NASILJA V KOREJI.

London, 25. julija. Odposlanstvo od-
stavljenega cesarja I Hōnga je 24. t. m. odpo-
tovalo v Ameriko, da razloži Rooseveltu svo-
je pritožbe proti japonskemu nasilju. Delega-
cija upa, da se bodo velesile zavzele za ne-
odvisnost Koreje.

VELIKI VEZIR PERZIJSKI UBIT?

Carigrad, 25. julija. Tu krožijo vesti,
da je ljudstvo v Teheranu ubilo velikega ve-
zirja perzijskega, njegovega sina in več nje-
govih pristašev.

Vila 1621 12—2

nanovo sezidana se ceno proda pod
zelo ugodnimi pogoji. Vpraša naj se
Streliške ul. 29, Ljubljana.

Hiša na prodaj

v Mengšu št. 5. Pri hiši je sadni vrt,
nekaj travnikov, njiv in gozda. Na željo se
kupi lahko tudi več zemljišča. Hiša nova,
na glavnem trgu, pripravna za vsako obrt.
Poizve se istotam št. 2. 1637 3—2

V najem ali na račun se da hiša z gostilno

z vso gostilniško opravo na kolodvorski
cesti **v Mengšu.** Na razpolago je salon,
kegljišče in senčnat vrt. — Poizve se v
Mengšu št. 2. 1638 3—2

Vpokojen pobožen

duhovnik

se sprejme k majhni, lahki
fari v bližini Dunaja.

Delo: 5 ur kateheze na teden in farna
opravila razen kancelije.

Nagrada: soba, hrana, postrežba in
15 goldinarjev na mesec. 1630 3—3

Oglasila sprejema iz prijaznosti **dr. Leo-**
pold Picigas, Ringelsdorf, Nizje Avstr.,
Severna železnica.

ČVIČEK 1641 2

bel in svetlo rdeč po 25—27 kr. l. ima napredaj vinska zadruga v Leskovcu pri Krškem, postaja Videm-Krško.

Delniška družba „ZDRUŽENIH PIVOVAREN“ Žalec in Laško

— priporoča svoje **izborna pivo**. — Specialiteta: „**Salvator**“ (črno pivo a la monakovsko). —

Zaloga Spodnja Siška (telefon št. 187).

— Pošiljatelj na dom sprejema restavracije „**Narodnega Doma**“ g. Kržišnik. (Telefon št. 82.) —

Dr. Foedransperg
ordinira zopet.

1655 1-1

1647

Potrjim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem pretužno vest, da je naš iskreno ljubljeno soprogo, oziroma brat, gospod

Alozij Lavrič
posestnik in strojar

po dolgi, mučni bolezni, previden s sv. zakramenti, včeraj, v 46. letu svoje starosti, mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb nepozabnega rajnika bo v petek, 26. julija 1907 ob devetih dopoldne v Grosupljem na Dolenjskem.

Sv. maše zadušnice se bodo služile v raznih cerkvah.

Pokojnika priporočamo v molitev in blag spomin.

Grosuplje, 24. julija 1907.

Karolina Lavrič, soproga. — Josip, Lovrenc, Anton, bratje. — Frančiška, Otilija, sestre.

Zahvala. 1650

Za vse mnogoštevilne dokaze srčnega sočutja povodom bolezni in smrti naše ljubljene matere, tašče in stare matere, gospe

JERA LOVŠE

izrekamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem najtoplejšo zahvalo.

Žalujejo ostali.

Izvrstnega lovskega

psa brakirja

istrske pasme, trde dlake (stroher) bele barve z rujavimi progami, 2 leti starega, ima na prodaj gosp. kaplan **Ivan Medved, Dovje, Gorenjsko.** 1632 3-3

Pri nakupovanju blaga za **ново mašo**

se priporočata trgovini v Ljubljani

R. Miklauc 1355 11-11

Stritarjeve (Spitalske) ulice št. 5

„**Pri Škofu**“

Pogačarjev (sadni) trg v veliki mestni hiši. Velika zaloga. Prijazna poostreba. Zanesljivo blago

! Ponos !

vsake gospodinje je dobra kava, zato naj ne manjka v nobenem gospodinjstvu

Planinškove pražene kave.

Vsaka gospodinja, ki je le enkrat poskusila

Planinškovo praženo kavo

jo kupuje vedno, ker je ta kava vedno sveža in pražena potom vročega zraka, skrbno izbrana nezdravih in nezrelih zrn, vedno enake kakovosti, najizdatnejša — **zato najcenejša**. Nobena gospodinja naj ne opusti vsaj enega poskusa. 2574 31

Prva ljubljanska velika žgálnica kave
Dunajska cesta, nasproti kavarni „Evropa“.

Slavnemu p. n. občinstvu v Ljubljani in na deželi si usojam javiti, da sem si nabavil **najnovejši**

1643 24-1

voz za prevažanje pohaštva

ter se priporočam za selitve in razne druge vožnje po najnižjih cenah.

Konečno priporočam svojo zalogo premoga in drv ter beležim velespoštovanjem

MARTIN LAMPRET, Ljubljana, Kolodvorske ulice.

RAZGLAS.

Vsled sklepa kranjske hranilnice se dovoli **petim eksternim učencem brezplačen pouk na ljubljanski trgovski in vzgojevalni šoli** za šolsko leto 1907/8 s potrebnimi učnimi pripomočki vred.

Prosilci, ki morajo dopolniti 14. leto, naj vložijo tu sem svoje prošnje, podprte z nacionalno, ubožnim listom ter izpričevalom o dovršenem 3. razredu realke, gimnazije ali meščanske šole s pohvalnim redom iz pravosti in vsaj s dovoljnim redom iz ostalih učnih predmetov **vsaj do 20. septembra**, da se potem vse došle prošnje v odobrenje predložijo slavnemu ravnateljstvu kranjske hranilnice.

Ljubljana, dne 23. julija 1907.

Ravnateljstvo trgovske šole.

Artur Mahr,

imejitelj zlatega zaslužnega križa s krono.

1648 3-1

Na čast vsem Anam in Anicam

danes, v četrtek, ob pol 8. uri zvečer

: : na vrtu hotela „UNION“ : :

velik vojaški koncert

celotne vojaške godbe pešp. šte. 27

pod osebnim vodstvom g. kapelnika

Christopha. Vstopnina 30 krajcarjev.

1653 1-1

Podružnica
: v Spljetu. :

Delniška glavnica :
: K 2.000.000. :

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani, Stritarjeve ulice šte. 2 : : :
obrestuje

vloge na knjižice in v tekočem računu od dne vloge do 4 1/2 %.
dne vzdiga po

Rentni davek plača banka sama.

Sprejema zglasila za subskripcijo deležev snuječe se »Hotelske družbe z omenjeno za-
vezo Triglav« po kron 500.—, 1.000.—, 5.000.— in 10.000.—.

Podružnica
: v Celovcu. :

: Rezervni fond : :
: K 200.000. : :

Podružnice :

Praga s menjalnicami: Graben 25, Mala strana, Most, ulica 17, Baden, Brno, Češka Lipa, Češka Kamnica, Moravski Zumberg, Müdling, Novi Jičín, Pízen, Svítava in Liberec.

Menjalnice na Dunaju :

I. Wollzeile 10, II. Taborstrasse 4, III. Ungargasse 77 (vegal Rennweg), III. Lőwengasse 27, IV. Wiedner Hauptstrasse 12, V. Schönbrunnerstrasse 88 s, VI. Gumpendorferstr. 22, VII. Mariahilferstrasse 76, VIII. Lerchenfelderstrasse 132, IX. Alserstrasse 32, X. Favoritenstrasse 59, XVIII. Währingerstrasse 82, XIX. Döblinger Hauptstr. 33, XIX. Hauptstrasse 22.

Menjalnična delniška družba 45 150-108

„MERCUR“

Dunaj, I. Wollzeile 10.

Ako. kapital K 20.000.000. Reser. zaklad K 8.500.000

Najkulantnejši

nakup in prodaja
vseh vrst rent, državnih papirjev, akcij, prioritet, zastavnih, srečk, deviz, valut in denarja.

Zamenjava in eskomptiranje
iskrebanih zastavnih in obligacij, srečk in kuponov.